

Príloha č.4

Metodika a postup prác na príprave PHSR

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Vysoké Tatry bol v prvom návrhu vypracovaný v zmysle Zákona c. 503/2001 Z.z. a 351/2004 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja a následne aktualizovaný v zmysle zákona 539/2008. V roku 2013 boli práve na jeho aktualizácii pozastavené z dôvodu zmeny legislatívy.

Dokument rešpektuje metodické pokyny a usmernenia pre prípravu PHSR pripravené Ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR, je v súlade s pripravovaným PHSR Prešovského samosprávneho kraja a zároveň zohľadňuje a odvoláva sa na relevantné dokumenty (koncepce, podklady) pripravené mestom Vysoké Tatry v iných oblastiach správy a rozvoja mesta.

Príprava dokumentu nového PHSR mesta sa realizuje od 2012 a začiatkom roka 2014 pod vedením expertného tímu Tatranskej informačnej a rozvojovej agentúry bol vypracovaný nový harmonogram spracovania dokumentu.

Socioekonomické analýzy ako podklad ku stratégii, vypracovali nezávislí experti rôznych odborných organizácií a spolupracujúcich inštitúcií s využitím dostupných verejných informácií poskytnutých mestom Vysoké Tatry a spolupracujúcimi subjektmi .

Celý proces prípravy PHSR sa realizoval pod odborným dohľadom pracovnej skupiny pre vypracovanie PHSR, členmi ktorej boli aj poslanci mesta, odborní pracovníci Miestneho úradu. Pre posúdenie návrhov predloženej stratégie boli postupne zabezpečované otvorené konzultácie (vytvorené štyri špeciálne tematické pracovné skupiny), zapojení aj ďalší členovia miestneho zastupiteľstva a zástupcovia organizácií a občanov, ktorí prejavili záujem o prácu na tvorbe dokumentu.

Pracovné skupiny pre tvorbu PHSR boli rozdelené pôvodne do nasledovných štyroch tematických celkov:

- Územný rozvoj, základná infraštruktúra a životné prostredie,
- Sociálne služby, zdravotníctvo a bývanie,
- Školstvo, kultúra a šport,
- Hospodárstvo, bezpečnosť, manažment mesta.

Pri príprave nových častí PHSR boli tiež vytvorené nové pracovné skupiny podľa tematických cieľov EÚ a navrhovaných budúcich pilierov PHSR to:

- Silná miestna ekonomika postavená na definovanej konkurenčnej výhode
- Inovatívne územie
- Spravodlivý prístup k službám, trhu a zamestnaniu
- Inklúzia a kvalita života obyvateľov
- Atraktívne územie s vysokou ekologickou hodnotou a silným územným kapitálom
- Mesto ako súčasť polycentrického územného rozvoja

Zapojením obyvateľov, predstaviteľov súkromného sektoru a miestnych občianskych združení do prípravy PHSR bol zabezpečený princíp partnerstva dôležitý pri tvorbe

strategických plánov rozvoja územia. Je to zároveň dobrá báza pre budúcu spoluprácu miestnych aktérov regionálneho rozvoja pri realizácii PHSR.

V roku 2009 bol schválený a v roku 2011 bol aktualizovaný aj Územný plán mesta Vysoké Tatry, ktorého hlavným cieľom je stanoviť únosné limity a regulatívy územného rozvoja v rámci riešeného územia s rešpektovaním zachovania a skvalitnenia stavu životného prostredia a trvalo udržateľného rozvoja a navrhol riešenia spojenia hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta s možnosťami územného rozvoja mesta a to:

- riešením koexistencie **aktivít kúpeľníctva, liečby, cestovného ruchu a bývania** so záujmami ochrany prírody pri vytváraní územno-technických podmienok a predpokladov pre trvalo udržateľný rozvoj,
- vymedzením základných funkčných plôch a stanovením základných kritérií vyváženého funkčného a priestorového usporiadania územia a jeho zosúladenie s celospoločenským záujmom ochrany prírodného potenciálu a ekologickej stability územia a zhodnotenie únosného zaťaženia územia,
- zachovaním pôvodnej krajinnej štruktúry a estetického rázu krajiny, jej charakteristického vzhľadu a krajinného obrazu,
- **riešením kvalitatívnych faktorov rozvoja všetkých funkčných zložiek v území**, zvýšením estetickej, spoločenskej, vybavenostnej a športovej úrovne a atraktívnosti mesta a jeho mestských častí,
- návrhom na skvalitnenie sociálnej infraštruktúry pre trvalo bývajúcich obyvateľov a stálych zamestnancov,
- návrhom na skvalitnenie a komplementaritu technickej a dopravnej infraštruktúry.
- prehodnotením možnosti využitia lokalít v súvislosti s ničivou víchricou dňa 19. 11. 2004 na celom území mesta,
- vymedzením časti mesta, pre ktoré treba obstarat' a schváliť územné plány zóny.

Počas rokov 2008 – 2009 sa v meste Vysoké Tatry realizoval projekt Tatranská škola regionálneho rozvoja v rámci ktorého sa pripravil Integrovaný akčný plán rozvoja regiónu Vysoké Tatry a vypracovalo sa 12 akčných plánov pre jednotlivé oblasti rozvoja.

Po zostavení návrhu štruktúry stratégie rozvoja mesta mali občania možnosť vyjadriť sa k problémom mesta Vysoké Tatry a ich možným riešeniam prostredníctvom prieskumu a ankety realizovaných v teréne a on-line prostredníctvom web stránky mesta, spolupracujúcich organizácií a sociálnych sietí.

Výsledky tejto ankety a prieskumu pomohli upriamiť pozornosť spracovateľov a pracovných skupín na najzávažnejšie problémy mesta a následne boli zohľadnené pri príprave harmonogramu, finančného plánu a akčného plánu PHSR.

POSLANIE PHSR, CELKOVÝ PRÍSTUP A PODMIENKY SPRACOVANIA

Dokument „Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Vysoké Tatry“ je dokument **konceptný**. Zahŕňa kľúčové javy a kladie dôraz na ich vzájomnú previazanosť a interakciu. Zmyslom prípravy dokumentu je hľadanie, stanovenie východísk a motivácia k rozvoju koncepcií, smerov a návrhov projektov, ktoré zabezpečia vyvážený sociálny a ekonomický rozvoj mesta v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja na vymedzenom území.

Programový rozvojový dokument sa spracováva v období významných zmien strategických rozvojových dokumentov SR na národnej a regionálnej úrovni vrátane príslušnej legislatívy.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Vysoké Tatry ovplyvňuje aj ďalšie základné plánovacie dokumenty ako sú:

- technické plány pre využitie územia (ÚPN, urbanistické štúdie),
- plánovanie funkčných oblastí (energetický generel, koncepcia rozvoja cestovného ruchu),
- technické plánovanie opatrení (investičné zámery, návrhy realizačných zámerov),
- sociálne – ekonomické plánovanie (rozvoj územia),
- alokáciu zdrojov mesta s dôrazom na vyvážený rozvoj (finančných, materiálnych a iných zdrojov...).

Charakteristika sociálno-ekonomického konceptu rozvoja územia – využitie:

- zameraný na udržanie a rozvoj kvality života vo všetkých jeho atribútoch,
- čiastočný dokument politického konsenzu, konsenzu sociálneho partnera (verejná správa, súkromný sektor, verejnosť ...),
- mobilizuje ku koncentrovanej spoločnej aktivite všetkých miestnych aktérov,
- slúži k prezentácii územia v širšom kontexte a prepojenosti na rozvoj regiónu,
- slúži k podpore a argumentácii pri presadzovaní vybraných smerov rozvoja a projektov,
- slúži ku koordinácii realizácie rozvojových zámerov (nielen medzi verejnou správou, ale aj súkromných aktivít),
- je podkladom pre spracovanie dokumentácie pre rozvoj jednotlivých oblastí (energetika, zdravotníctvo, cestovný ruch, sociálne služby, školstvo), a pod.,
- má väzbu na ďalšie sociálno-ekonomické dokumenty (ÚP a PHSR obcí a miest podhoria Vysokých Tatier, ÚP VÚC PSK, programové dokumenty vyšších úrovní vrátane cezhraničnej spolupráce),
- je podkladom pre zvažovanie vytvárania vzázkov, väzieb, partnerstiev a pod.

VZŤAH PHSR MESTA VYSOKÉ TATRY K PROGRAMOVÝM DOKUMENTOM VYŠŠÍCH ÚROVNÍ

Koncepcia štruktúry návrhu PHSR mesta Vysoké Tatry sa v prvej fáze v roku 2004 – 2005 sa pripravovala vo vzťahu k dokumentu schváleného Prešovským a Košickým samosprávnym krajom - **Návrh smerovaní rozvoja regiónu NUTS II Slovensko – východ.**

Návrh PHSR vychádzal pôvodne aj z Návrhu Národného strategického referenčného rámca Slovenskej republiky a Strategického cieľa a priorít SR prepojených na kohéznú politiku EÚ pre budúce programovacie obdobie 2007-2013, kde sa stanovil nasledovný strategický cieľ Slovenskej republiky:

„Výrazne zvýšiť do roku 2013 konkurencieschopnosť a výkonnosť regiónov a slovenskej ekonomiky pri rešpektovaní trvalo udržateľného rozvoja.“

Z tohto hľadiska sa v procese prípravy PHSR v roku 2004 – 2005 zohľadňovali aj princípy a odporúčania Národnej stratégie trvalo udržateľného rozvoja SR a ďalších nadväzujúcich dokumentov ako napríklad Agenda 21, Lisabonská stratégia, Minerva a ďalšie.

Do štruktúry a obsahu PHSR mesta bola v zmysle konzultácií ma mestskom úrade a stretnutiach s poslancami zapracované aj odporúčania víťaznej Štúdie trvalo udržateľného rozvoja VYSOKÉ TATRY 2005 v zmysle verejnej súťaže organizovanej Úradom vlády SR – jej aktualizácie.

Návrh PHSR zapracoval aj návrhy a odporúčania **širších vzťahov mimo katastrálneho územia mesta** z dôvodu špecifického územno-administratívneho členenia mesta a nevyhnutnosti riešiť rozvojové potreby územia v spolupráci a väzbe na širšie okolie, niektoré v rámci širšieho regiónu (okresy Poprad, Kežmarok, Liptovský Mikuláš, Tvrdošín a perspektívne aj Zakopané).

Aktualizácia dokumentu sa realizovala najmä z dôvodu nových schválených a aktualizovaných dokumentov na regionálnej, národnej i Európskej únii.

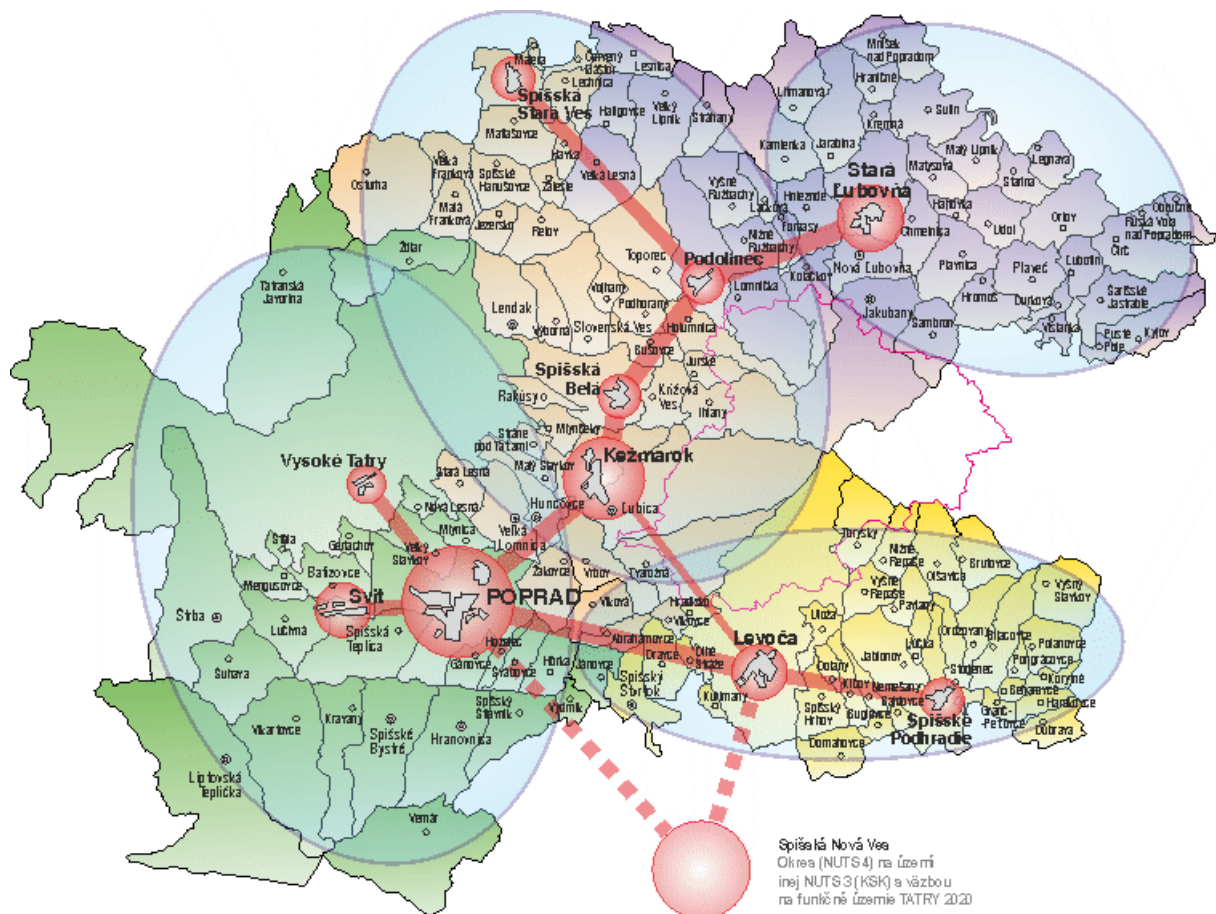
V roku 2010 vláda prijala novú Stratégiu regionálneho rozvoja na základe novelizovaného Zákonom o podpore regionálneho rozvoja č. 503/2001 Z.z., ktorý zaviazal samosprávy svoje koncepčné materiály na všetkých úrovniach (obce, VÚC). V tom istom roku prijalo ministerstvo aj novú metodiku pre tvorbu a aktualizáciu PHSR na úrovniach obcí a VÚC vypracovanú v spolupráci s OECD pod názvom Nástroje regionálnej politiky na úrovni samosprávnych krajov Slovenskej republiky a doplnila tak usmernenia k príprave PHSR obcí a VÚC uvedených v Prílohe 1, zákona.

V zmysle novej metodiky sa implementujú nasledovné princípy:

1. podpora tvorby politík založených na overených informáciách (resp. tzv. dôkazoch),

2. princíp partnerstva,
3. predchádzanie neúspechu implementácie schválenej miestnej stratégie a rozvojovej koncepcie.

Taktiež od roku 2011 sa pripravovali podklady a koncepcie súvisiace s implementáciou novej európskej stratégie Európa 2020, ktorá pri výbere vhodnej stratégie mesta umožní čerpať finančné prostriedky poskytované EÚ pre oblasť regionálneho rozvoja a rozvoja územia, tentoraz aj s väčším dôrazom a špecifickým prístupom k horským oblastiam, k cezhraničným územiám.

Aktualizácia Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Vysoké Tatry je preto nevyhnutným krokom k rozvoju mesta v nasledujúcich rokoch s dôrazom na nové smerovanie verejných politík – inovatívny, inkluzívny a udržateľný rast a zamestnanosť.

Prípravu PHSR v ďalších rokoch výrazne ovplyvnila príprava SR na nové programové obdobie 2014 -2020, zmena legislatívy a nová regionálna politika EÚ.

Predkladaný návrh PHSR Mesta Vysoké Tatry na roky 2015 – 2023 je v súlade s medzinárodnými, národnými a regionálnymi strategickými a koncepčnými dokumentmi zverejnenými k 31. októbru 2015.

ANALYTICKÁ ČASŤ PHSR

Analytická časť založená na databáze informácií a ukazovateľov obsahuje komplexné hodnotenie a analýzu východiskovej situácie mesta Vysoké Tatry s väzbami na širšie územie a odhad budúceho vývoja s dôrazom na možné riziká a ohrozenia vo väzbe na existujúce relevantné stratégie a koncepcie a využívanie vnútorného potenciálu územia, jeho limitov a rozvoja územia mesta.

V zmysle zákona analytická časť obsahuje komplexné hodnotenie a analýzu východiskovej situácie obce, odhad jej budúceho vývoja, možné riziká a ohrozenia vo väzbe na existujúce stratégie a koncepcie a využívanie vnútorného potenciálu územia, jeho limitov a rozvoja, definovanie podmienok udržateľného rozvoja obce.

Analýza vnútorného prostredia

1. Vymedzenie, poloha, historický vývoj a základná geografická charakteristika územia

1.1 Vymedzenie a poloha územia

Mesto Vysoké Tatry sa rozprestiera na južnej strane rovnomenného horstva. Pokrýva podstatnú časť rovnomenného pohoria a tvorí ho 15 mestských častí, pôvodne samostatných osád, ktoré boli postupne integrované do jedného politicko-správneho celku - mesta. Dopravnou osou celého územia mesta je "Cesta Slobody", ktorá sprístupňuje mestské časti (tatranské osady) s výnimkou Dolného Smokovca.

Administratívnym centrom mesta je Starý Smokovec, ktorý spolu s Tatranskou Lomnicou a Štrbským Pleso patrí medzi najvýznamnejšie tatranské strediská cestovného ruchu. Riešené územie je vymedzené v rozsahu územia mesta Vysoké Tatry (ktoré pozostáva z troch katastrálnych území Štrbské Pleso, Starý Smokovec a Tatranská Lomnica),

Mesto Vysoké Tatry sa rozprestiera na ploche 380 km² a svojou rozlohou patrí medzi najväčšie mestá v Slovenskej republike. Pokrýva podstatnú časť rovnomenného pohoria a tvorí ho 15 mestských častí, pôvodne samostatných osád, ktoré boli postupne integrované do jedného územného celku.

Celková rozloha územia mesta Vysoké Tatry je 359,95 km² z toho:

- katastrálne územie Štrbské Pleso 148,47 km² (mestské časti: Podbanské (časť Nadbanské), Vyšné Hágy), čiastočne územie priradené obci Štrba

- katastrálne územie Starý Smokovec 69,28 km² (mestské časti: Nová Polianka, Tatranská Polianka, Tatranské Zruby, Nový Smokovec, Starý Smokovec, Horný Smokovec, Dolný Smokovec,
- katastrálne územie Tatranská Lomnica 142,20 km² (mestské časti: Tatranská Lesná, Tatranská Lomnica, Tatranské Matliare, Kežmarské Žľaby, Tatranská Kotlina).

Dopravnou osou celého územia mesta je "Cesta Slobody", ktorou sa návštevník približne za jednu hodinu dostane z najzápadnejšej mestskej časti Podbanské, cez všetky tatranské osady s výnimkou Dolného Smokovca, až na východnú hranicu mesta, do osady Tatranská Kotlina.

Centrum mesta Starý Smokovec spolu s Tatranskou Lomnicou a Štrbským Pleso patrí medzi najvýznamnejšie tatranské strediská cestovného ruchu.

Mesto Vysoké Tatry bolo založené v roku 1947 a v roku 2006 malo 4649 stálych obyvateľov . V súčasnosti má mesto podľa posledného sčítania obyvateľstva 4 250 obyvateľov k 31. 12. 2010 a k 31.12. 2011 4 211 obyvateľov, s hustotou 12 obyvateľov na km². .

Mestské časti mesta Vysoké Tatry:

Podbanské	Horný Smokovec
Štrbské Pleso (časť k.ú.)	Dolný Smokovec
Vyšné Hágy	Tatranská Lesná
Nová Polianka	Tatranská Lomnica
Tatranská Polianka	Tatranské Matliare
Tatranské Zruby	Kežmarské Žľaby
Nový Smokovec	Tatranská Kotlina
Starý Smokovec	

Hodnotenie polohy mesta, vidieckej obce alebo mestskej časti patrí medzi dôležité charakteristiky študovaného územia. Polohe priznávajú dôležitú úlohu pri vzniku, rozvoji a súčasných rozvojových možnostiach všetci autori, ktorí sa sídlami zaoberajú. Význam polohy sídla sa mení v období radikálnych politicko-spoločenských zmien prebiehajúcich v štáte, prípadne v širšom priestore štátu. To zaradenie je dôležité aj z pohľadu čerpania štrukturálnych fondov EÚ a iných finančných zdrojov.

Pre mesto Vysoké Tatry znamenala zmena v roku 1989 výrazný vzostup významu polohy v súvislosti s jeho rozvojovým potenciálom. Pri hodnotení geografickej polohy sídla sa z hľadiska kvality javov, ku ktorým sídlo priradujeme zvykne rozoznávať matematicko-geografická poloha, fyzicko-geografická poloha a sociálnoekonomicko-

geografická poloha. Práve posledne menovaná zložka polohy nás oprávňuje povedať, že geografická poloha sídla je dynamická kategória.

1.2 Historický vývoj územia

(Poznanky a skúsenosti z histórie rekreačných a kúpeľných aktivít)

Cieľom tejto časti je podať pohľad na historický kontext urbanizácie a postupného osídľovania a využívania územia Vysokých Tatier a z pohľadu súčasného katastrálneho územia mesta Vysoké Tatry ako základný rámec pochopenia niektorých historických súvislostí súvisiacich s ďalším potenciálom a limitmi rozvoja územia a určenia hybných síl, míľnikov a rozhodujúcich strategických rozhodnutí.

Historický kontext je tiež dôležitý pre pochopenie vnímania mesta Vysoké Tatry a budovanie jeho jedinečne identity, ktorá bola v jednotlivých obdobiach historického vývoja rôzna – poľnohospodárska oblasť s pasienkami do 18. storočia cez prvé „aktivity cestovného ruchu“ v 16. storočí a postupné nadobúdanie imidžu kúpeľného mesta, ktorý pretrváva čiastočne až dodnes. Takisto v tomto kontexte je možné sledovať hybné sily ekonomického a sociálneho rozvoja mesta Vysoké Tatry a jeho mestských častí a ich dopad, ku ktorým jednoznačne patria: budovanie prvých rekreačných objektov (postupne od roku 1793), zlepšenie dostupnosti územia vybudovaním úseku Košicko – Bohumínskej železnice pod Tatrami (1871), otvorenie prvého špecializovaného zdravotnícko-kúpeľného zariadenia Dr. Szontágha (1876), prijatie koncepcie rozvoja Tatier (1900) a zlepšenie dopravnej dostupnosti (1912 - 1937), prvé pokusy o vznik prírodného parku (1925) ... čo výraznou mierou ovplyvňovalo aj návštevnosť územia, ktorá postupne v roku 2000 dosiahla priemernú dennú návštevnosť 21 300 návštevníkov a v rokoch 2005 – 2010 je priemerná denná návštevnosť na úrovni 18 000, rekord v lete 2015 až 30 000 návštevníkov za jeden deň.

Z uvedeného krátkeho historického prehľadu je viditeľná pomalá dynamika rozvoja územia najviac ovplyvnená nasledovnými faktormi:

- dostupnosť územia,
- jedinečnosť územia založená najmä na prírodnom potenciáli,
- kvalita ľudských zdrojov a inovácie,
- premyslená koncepcia a stratégia rozvoja územia.

Časová os – najvýznamnejšie udalosti

- prvé stopy osídlenia – osídlenie kotlín pred 120 000 rokmi, v období paleolitu
- priaznivé podmienky pre roľníctvo, pasienkárstvo v podhorskom pásme a pásme kosodreviny
- do 16. storočia – Tatry boli využívané len poľnohospodársky, na ťažbu dreva, poľovníctvo, pytliactvo, hľadanie pokladov a baníctvo
- priaznivé podmienky pre turistiku, výskum prírody, oddych, rekreáciu - od 16. storočia
- priaznivé podmienky pre kúpeľnú liečbu (nadmorská výška, liečivé pramene) – rozvoj od 18. storočia
- 16. storočie prvé správy o horských výpravách (estetické, poznávacie ciele) –
- 1615 – prvá historicky doložená návšteva turistov na tatranskom štíte (Kežmarský štít) – výstup troch kežmarských študentov
- Tatry sa stali magnetom pre študentov, inteligenciu, bádateľov, neskôr pre spoločenskú elitu
- prvé objekty – letné sídla, poľovnícke chaty, kúpeľné vily
- prví turisti v Tatrách – „vandrovníci“- študenti, pedagógovia, kňazi, lekári, lekárnici, biológovia, .
- 1664 – 1758 – éra Buchholtzovcov z Kežmarku (prvé systematické poznávanie Tatier, bádateľské ciele, priekopnícke exkurzie, systematický prieskum a spracovanie poznatkov)
- 1793 – začiatok histórie Smokovcov a histórie tatranského cestovného ruchu (prvé objekty a rozvoj návštevnosti Tatier – evanjelický farár z Veľkého Slavkova Thomas Thobias Mauksch a gróf István Csáky z Iľiašoviec)
- 1833 – 1968 – éra Rainerovcov, nájomníkov Smokovcov (zlatý vek Smokovcov) charakteristické črty tejto éry
- kvalita, čistota, poriadok, vľúdnosť, starostlivosť, srdečnosť, ochota, obetavosť, neúnavnosť, ústretovosť, pozornosť
- rovnocenný prístup ku návštevníkom z rôznych spoločenských vrstiev
- domáca atmosféra, príjemné prostredie
- schopnosť stmeliť ľudí (podmienka existencie v horách)
- vysoká návštevnosť a obľúbenosť Smokovca všetkými vrstvami spoločnosti
- Ján Juraj Rainer pochopil, že k úspechu rozvoja oblasti nestačí len nocľah a strava, ale aj
- kvalitné úpravy okolia, parkové úpravy, vyhliadkové miesta
- sieť prechádzkových chodníkov, altánky na vyhliadkových miestach
- úpravy detailov prostredia ...
- historický názov Tatier – „Snežné hory“(Schneegebirge)
- 1863 – v Pešti bola vydaná prvá sprievodcovská publikácia o Tatrách „Centrálne Karpaty“ s najbližšími predhoriami od spišského lesníka Fridricha Fuchsa
- 7.9.1846 – historický zápis v Pamätnej knihe Smokovcov o prvých stopách chuligánstva na Lomnickom štíte
- 1856 – v Kežmarku sa uskutočnila celoštátna konferencia uhorských lesníkov
- účastníci upozornili na žalostný stav urbárskych lesov v oblasti Hrebienka a Studených dolín
- 1863 – bola postavená prvá vysokohorská chatka pre turistov (útulňa na Starolesnianskej poľane) Jánom Jurajom Rainerom
- dovtedy slúžili takémuto účelu len koliby pastierov a banícke chatrče
- 1869 – po skončení rodinnej pohody v Smokovci za éry Rainerovcov nastupuje obdobie „chladného veľkomestského štýlu“, ktorý však

- návštevníkov nepriťahol (pokles návštevnosti)
- 60. roky 19. storočia – vyrástli špeciálne turistické osady-„parky“- v podhorí s ubytovacími, stravovacími zariadeniami, hudobnými pavilónmi, ihriskami, so zabezpečenou dopravou do Tatier – Huszov park v Poprade, Grébov park v Spišskej Sobote, Krompecherov park vo Veľkej, Weszterov park vo Veľkom Slavkove, Meeseho park v Kežmarku
 - 1871 – nové dejiny cestovného ruchu v Tatrách vďaka vybudovaniu úseku Košicko – Bohumínskej železnice pod Tatrami
 - 1873 – založenie Uhorského Karpatského spolku (UKS), pod ktorý patrila prvá tatranská záchranná služba a prvá organizácia tatranských horských vodcov. UKS ako prvý poukázal na potrebu ochrany tatranskej prírody a zaslúžil sa o vytvorenie hustej siete turistických značkovaných chodníkov
 - 1876 – Dr. Nicolaus Szontágh starší otvára v N.Smokovci sanatórium pre chorých na TBC
 - 1919 – 1925 výstavba dnešného „Penzáku“ v D.Smokovci je dielom Dr. Mikulláša Szontágha mladšieho (syna Dr. Szontágha – zakladateľa N.Smokovca) podľa projektu architekta Michala Milana Harminca
 - 80. – 90. roky 19. st. – bola dobudovaná Cesta slobody
 - 1863 – začiatky histórie Tatranských Matliarov
 - 1872 – začiatky histórie Štrbského Plesa (od r. 1877 – kúpeľné miesto)
 - 1881 – začiatky histórie Tatranskej Lomnice
 - 1883 – začiatky histórie Tatranskej Kotliny
 - 1884 – začiatky histórie Tatranskej Polianky
 - 1890 – začiatky histórie Hágov
 - 1872 – Szakmáryho kúpele v Lučivnej
 - 1889 – začala veľčianska výroba tatranských pamiatok
 - Domácky priemysel Tatra (Tatra – Hausindustrie) s ľudovou umeleckou produkciou miestnych výrobcov
 - učebné dielne a kurzy pre návštevníkov
 - 1896 – výstavba ozubnicovej železnice Štrba – Štrbské Pleso
 - 1905 – prvé organizované horolezecké podujatia v Tatrách
 - do 30. rokov 19. storočia sa nestavali žiadne lacné turistické ubytovne, oddych a poznávanie bol vyhradené len vyšším vrstvám
 - nižšie vrstvy – navštevovali Tatry najmä s cieľom poznávania a objavovania (učitelia, kňazi, kazatelia, študenti, lekári, lekárnici, biológovia)
 - najnižšie vrstvy – poľnohospodársky a lesnícky využívali Tatry, hľadali tu prvé možnosti zamestnania, čerpali si vodu v podtatranských kúpeľoch (Gánovce)
 - éra Rainerovcov znamená prelom a budovanie aj lacnejších turistických ubytovní
 - 19. storočie v Tatrách- domáce ovzdušie s regionálnym koloritom
 - 1900- pokles záujmu o Tatry
 - spoločenská elita vyhľadáva prímorské strediská a Alpy, pre nižšie spoločenské skupiny sú Tatry drahé
 - riešením tejto situácie bolo budovanie luxusných hotelov so zábavnými atrakciami a uvoľnenie niektorých starších objektov pre menej majetné vrstvy (trend budovania lacnejších ubytovacích zariadení pokračoval aj v 1. ČSR)
 - tvrdá konkurencia Álp a prímorských letovísk
 - riešením stagnácie CR (Fremdenverkehr, Ilegenforgeom) bola podľa hoteliérov cesta k odstráneniu provinčnosti, nástup „svetovosti“, kozmopolitizmu, cesta odstraňovania lacnejších foriem ubytovania sprevádzaná citelne

- zvýšenými cenami, aby sa tatranské kúpele vyrovnali svetovému trendu
- 1900 – stúpenci prímorských letovísk a Álp do Tatier neprichádzali a vysoké ceny prekročili reálne možnosti dovtedajších milovníkov Tatier z nižších a stredných vrstiev
 - Tatry stagnovali, okrem Nového Smokovca, ktorý redukoval ceny a ďalej pokračoval v humannej koncepcii Dolného Smokovca
 - problémom boli aj nepriaznivé vlastnícke pomery
 - jedno z východísk bolo, aby sa vlastníkom klimatických osád a ich intravilánov stal uhorský štát a zóna pozdĺž dnešnej Cesty slobody sa vyhlásila za ochranné lesy
 - ďalším východiskom bola možnosť orientácie Tatier na horskú turistiku, na vyvážený rozvoj cestovného ruchu a kúpeľníctva bez „kastovníctva“ a rozvoja Tatier len pre vybrané spoločenské vrstvy
 - 1902 – celoštátna konferencia o cestovnom ruchu v Miškolci, za účasti podpredsedu Uhorského karpatského spolku
 - potreba vytvoriť centrálny referát pre cestovný ruch a kúpele pri uhorskej vláde
 - upevnenie autority Uhorského karpatského spolku (UKS)
 - rozšírenie siete cestovných kancelárií
 - zlepšenie kontaktov so zahraničím
 - zospoločenšenie pozemkovej držby
 - výstavba moderných, cenovo prístupných turistických a študentských zariadení a lokálnej železničnej siete
 - zlepšenie cestných komunikácií a ich napojenie na poľskú časť Tatier
 - potreba koordinovanej propagácie Tatier a podpora štátu pri jej uskutočňovaní
 - začiatok 20. storočia – éra grandhotelov v Tatrách
 - začiatok 20. storočia – počiatky športovej éry Tatier
 - 1910 – krasokorčuliarske majstrovstvá Uhorska
 - 1908 – 1912 – výstavba elektrickej železnice Poprad – Štrbské Pleso, Starý Smokovec – Tatranská Lomnica
 - 1912 – prvé spoje autobusovej dopravy (Spišská Nová Ves – Starý Smokovec)
 - 1923 – 1937 – vyasfaltovaná cesta od Štrbského Plesa po Tatranskú Kotlinu
 - 1918 – vznik ČSR a súčasne pokusy o projekt „Spišskej republiky“, „podtatranského Švajčiarska“, prosperujúceho z cestovného ruchu
 - 1919 – snahy o vytvorenie Spišskej republiky (sny čelných predstaviteľov rakúsko-uhorskej administratívy) –
 - základom národného hospodárstva mali byť dôchodky z cestovného ruchu a podnikania v tatranskej oblasti
 - maďarsko-nemecká republika s orientáciou na Maďarsko s absolútnou rovnoprávnosťou po slovensky hovoriacich Maďarov
 - eldorádo blahobytu, rozkvetu a zárobkových činností, aké poskytuje len Švajčiarsko
 - svetové stredisko cestovného ruchu
 - priemysel, obchod, baníctvo, poľnohospodárstvo
 - orientácia na zahraničných účastníkov cestovného ruchu
 - výstavba kasín monackého typu
 - progresívnou bola myšlienka priority cestovného ruchu v národnom dôchodku v tatranskej oblasti
 - 12. december 1917 – Spišská župa vydala nariadenie číslo 13035 kgy I „o liečebných miestach, kúpeľoch, letoviskách a turistických centrách na území Spiša“
 - Štatút so 6 kapitolami a 48 paragrafmi pre Vysoké Tatry
 - Príklad –
 - 1.1 „§ 28 „Pri jazde v kúpeľoch nesmú autá prekračovať rýchlosť 10 km/h a musia mať uzavretý výfuk
 - 1.2 Majiteľ auta sa musí postarať, aby za ním neostával smradľavý dym, ktorý je svedectvom nečistoty

- voza. Musí sa tiež starať, aby automobil nebol príliš hlučný a nerušil hostí (pozn. – 28.9.1900 prišlo do Starého Smokovca 1. auto, 1938 – cez Starý Smokovec prešlo 300 áut za deň, 2004 – do Starého Smokovca prišlo od Popradu 2 310 áut za deň)*
- 1925 – prvé pokusy o vznik projektu „prírodného parku tatranského“, prvého komplexne medzištátne chápaného návrhu na ochranu tatranskej prírody (tieto snahy prekazili hospodárske záujmy majiteľov pôdy)
 - 1927 – 1929 – „Tatranský zákon“ o tzv. „tuberkulóznej rezervácii“ pre liečbu pľúcnych chorôb – oblasť od Veľkej Hučavy po Studený potok – vyvolal ostrú polemiku a odpor
 - roky 1923 – 24 – oživenie cestovného ruchu nižšími spoločenskými vrstvami, výstavbou lacnejších turistických zariadení, návštevy školských exkurzií z ľudových a stredných škôl
 - 1926 – v Novom Smokovci je päť tenisových kurtov
 - 1928 – v Starom Smokovci sa uskutočnila konferencia ekonomickej špičky ČSR o cudzineckom cestovnom ruchu
 - začiatok tridsiatych rokov – kríza v návštevnosti Tatier (najmä vo využívaní ubytovacích zariadení)
 - medzivojnové roky – začínajú byť módnymi penzióny rodinného typu a hotely pre stredné vrstvy
 - vyrastali najmä mimo hlavných stredísk cestovného ruchu (aby nekonkurovali existujúcej sieti ubytovacích zariadení)
 - orientácia na podhorie a okrajové tatranské osady
 - hotely drahších kategórií sa nerozširovali, lebo neboli dost' využité
 - medzivojnové obdobie – v Tatrách – plesy, lotérie, bály, koncerty, prednášky, súťaže, národopisné slávnosti, medzinárodné súťaže, športové podujatia
 - druhá polovica tridsiatych rokov – cestovný ruch sa stáva „masovým javom“
 - rozvoj žiackej, študentskej turistiky
 - 1930 – v Starom Smokovci sa uskutočnili ME v stolnom tenise
 - tridsiate roky – vybudovaná tatranská turistická magistrála
 - 1931 – v Prahe vyšiel zborník „Naše Tatry“ – súkromné dielo o prírodných pomeroch, dejinách, ľudovej kultúre a medicínskom využití Tatier
 - 1931 – uzavretie československo-poľskej konvencie o pohraničných stykoch
 - 1935 – na Štrbskom Plese sa uskutočnili MS v lyžovaní FIS 1935
 - 1937 – bola vybudovaná lanovka na Lomnický štít
 - 1948 – znárodnenie pôdy a všetkých zariadení kúpeľov a liečby a cestovného ruchu
 - 1949 – vznik TANAP-u (Vysoké a Belianske Tatry, cca 50 000 ha, Západné Tatry + úpätie hôr – ochranné pásmo cca 70 000 ha)
 - 1950 – vznik profesionálnej Záchrannej služby so sídlom v Starom Smokovci
 - 1956 – elektrifikácia železnice na Štrbské Pleso
 - 1957 – Vysoké Tatry dostali štatút kúpeľného miesta s hlavnými funkciami 1.cestovný ruch, 2. liečba, 3. ochrana prírody a výskum
 - 1964 – na trati TEŽ začali premávať „trojčatá“
 - 1968 – 1970 – plynofikácia klimatických stredísk, rekonštrukcia vodovodov a kanalizácií
 - 1969 – prvé kryté parkovisko (Štrbské Pleso)
 - 1970 – MS v lyžovaní na Štrbskom Plese, ďalšia výstavba tatranských stredísk
 - 1959 – tatranské hotely sa využili celoročne na 55% (kapacity nových hotelov vychádzali z maximálnych

- požiadaviek verejnosti v čase kulminujúcej letnej a zimnej sezóny)
- 1967 – prvá sauna v Grandhoteli v Starom Smokovci (zvyšovanie štandardu hotelov pre devízových návštevníkov)
 - 1970 – bola obnovená ozubnicová železnica Štrba – Štrbské Pleso
 - 1973 – bola vybudovaná kabínková lanovka na Skalnaté Pleso
 - sedemdesiate roky – nové trendy využívania Tatier – konferencie, porady, kurzy, centrá nákupu a služieb pre podtatranský kraj
 - Tatry boli kritizované pre rušnosť, hluk, preplnenosť, množstvo áut, mestský charakter tatranských osád, pokles počtu hotelov kategórie C
 - 1975–1980 – počet ubytovaných hostí zo socialistických štátov klesol o 7%, z nesocialistických až o 22,7%
 - 1975 – 1980 – novostavbami sa zvýšili kapacity hotelov v triede A s hviezdíčkou, kapacity hotelov kategórie B,C sa nezvýšili, počet postelí v tatranských ubytovniach klesol zo 766 na 450, bol nedostatok stravovacích zariadení turistickej kategórie
 - 1979–1980 – nová sánkarská dráha v Tatranskej Lomnici (1172m dlhá, 94m prevýšenie)
 - 1980 – 1999 – obmedzenie výstavby v Tatrách z dôvodov ochrany prírody
 - 1986 – 1988 – rozsiahle rekonštrukcie Cesty slobody (1590 – zbojnícky chodník, v osemdesiatych rokoch 19. storočia – široká vozovka, 1919 – dnešné pomenovanie, 1923 – bezprašná cesta, 1960, 1968 – úpravy)
 - 1987 – za súčasť vlastného územia TANAP-u boli vyhlásené aj Západné Tatry
 - 2003 – Nariadením vlády SR č.58/2003 bol TANAP prevyhlásený (výmera vlastného územia je 73.800 ha a ochranného pásma 30.703 ha)

Vývoj návštevnosti Tatier

- Údaje o prvej návštevnosti z pamätnej knihy Rainerovcov, ďalšie údaje z knihy Ivana Bohuša „Osudy tatranských osád“ (Osveta, Bratislava, 1982) a časopisu Tatry, číslo 4/2004, 4/2005
- 1834 – 186 návštevníkov v letnej sezóne (v tých časoch sa do Tatier chodilo len v lete)
 - do r. 1848 - - celková ročná návštevnosť 182 návštevníkov
 - 1905 – 34.000 návštevníkov (šlo o najväčšiu návštevnosť do r. 1918)
 - 1927 – 19.250 návštevníkov (údaje len za Tatranskú Lomnicu a Štrbské pleso)
 - 1928 – 5.000 lôžok v ubytovacích zariadeniach Vysokých Tatier
 - 1937 – 32.669 domácich a 5.467 zahraničných návštevníkov
 - od r. 1871 do r. 1918 bola celková priemerná ročná návštevnosť 15.000 návštevníkov
 - 1945 – 20.000 návštevníkov (celková ročná návštevnosť)
 - 1947 – 32.160 návštevníkov (celková ročná návštevnosť)
 - 1948 – 200.000 návštevníkov (celková ročná návštevnosť)
 - 1950 -- 450.000 návštevníkov (celková ročná návštevnosť)
 - 1955 – bolo konštatované prekročenie únosnej návštevnosti a prípustné antropogénne zaťaženie prírodného prostredia Vysokých Tatier
 - 1959 – 500.000 návštevníkov (celková ročná návštevnosť)
 - 80. roky – 4.000.000 návštevníkov (celková ročná návštevnosť)
 - -- 19.000 priemerná denná návštevnosť
 - 90. roky – 5.000.000 návštevníkov (celková ročná návštevnosť)
 - -- 21.000 priemerná denná návštevnosť
 - po roku 2000 – 21.300 priemerná denná návštevnosť

- V rokoch 1945 – 1989 sa v Tatrách rekreovalo ročne 300.000 detí v pionierskych táboroch a rekreačných strediskách mládeže.

Rozvoj mesta z pohľadu urbánneho rozvoja je výrazne poznačený existenciou Tatranského národného parku a preto nie je možné jeho smer a dynamiku porovnávať s ostatnými mestami v SR. Územie mesta nemá typickú urbánu štruktúru, niektoré zóny chýbajú (typické vnútorné mesto, priemyselné zóny) a niektoré sú špecifické pre takýto typ územia (chránené zóny s najvyšším stupňom ochrany, rekreačné zóny ...).

Mesto Vysoké Tatry vyvíjalo iniciatívy o zaradenie mesta ako významnej destinácie CR do podpory udržateľného mestského rozvoja v rámci prípravy Partnerskej dohody na roky 2014 -2020, táto iniciatíva bola neúspešná avšak mesto je možné zapojiť do iných medzinárodných programov a projektov EÚ.

Vývoj funkcií centra mesta po roku 1989 jednoznačne smeroval k posilňovaniu nevýrobných komerčných aktivít na úkor obytnej funkcie a vhodnej najmä ekologickej výroby, preto je miestna ekonomika málo diverzifikovaná.

Z hľadiska sociálno-demografickej štruktúry predstavuje územie mesta Vysoké Tatry takisto zvláštne územie vyznačujúce sa osobitnými črtami obyvateľstva. Diferenciácia obyvateľstva v demografických, sociálnych a ekonomických dimenziách sa odráža do rozdielov v jeho správaní a režimov využívania celého mesta, resp. jeho jednotlivých relatívne samostatných častí, ako aj do rozdielov v pohybe v priestore mesta. Ak by sme realizovali faktorovú analýzu (posudzovanie vybraných územných jednotiek a 29 ukazovateľov ich demografickej, sociálnej, ekonomickej a bytovej štruktúry) ako metódy výskumu heterogenity a následne využili štandardný výpočet faktorov a ich rotáciu, odporúčanú v záujme lepšej interpretácie základných dimenzií, mohli by sme sa na rozvoj mesta Vysoké Tatry pozrieť aj z pohľadu týchto faktorov: rodinný status, sociálno-profesionálny status, status bývania, reprodukčný status a migračno- ekonomický status.

Pri záverečnej typizácii územia mesta z hľadiska jej sociálno-demografickej štruktúry by sme mohli identifikovať jednotlivé (šesť) regionálne typy (Ondoš, Korec 2006):

Typ A je klasickým typom mestskej populácie centra v pokročilejšej fáze životného cyklu rodín s veľmi dobrým ekonomickým statusom, bývajúcej v starých bytoch a často už samostatne, tento typ je rozptýlený najmä v mestských častiach Starý Smokovec, Nový Smokovec , Tatranská Lomnica a čiastočne aj Štrbské Pleso.

Typy A a B sa vyznačujú pri hodnotení sociálnoprofesionálneho statusu veľmi vysokou pozitívnou koreláciou ukazovateľov „vysokoškolské vzdelanie, pracujúci vo vybraných službách, podnikatelia a internet“ a takisto vysokou, ale negatívnou koreláciou ukazovateľov „nezamestnanosť, základné vzdelanie a robotníci“.

Pri type C ide o mestskú populáciu najstarších povojnových socialistických častí mesta (aj malé sídliská) s obyvateľstvom, rovnako ako v type A, v pokročilom štádiu

životného cyklu rodín. Areály rozšírenia sa prekrývajú najmä s areálmi povojnovej expanzie bývania.

Typ D sa dá označiť za obdobu typu C v mladšom vývojovom štádiu. Dôsledky monogeneračného osídľovania priestoru mesta, typické pre socialistické obdobie, zostanú v predstavenej podobe zrejme istý čas podstatnou pozorovateľnou črtou sociálno-demografickej diferenciácie mesta v kontraste s novými „časťami“ mesta. V prípade skupiny E ide tretí „sídľiskový typ“ populácie, disponujúci početnou vitálnou zložkou v štádiu najmladších rodín s deťmi. Typ E možno zaradiť na koniec vývojového radu typov C – D – E. Tento typ je lokalizovaný napríklad v časti Dolný Smokovec.

Regionálny **typ F** v sebe spája kontrastné zložky obyvateľstva, podnikateľov a robotníkov, ktorí zdieľajú vzhľadom na použité indikátory podobný charakter bývania.

Sociálno-demografická diferenciácia mesta Vysoké Tatry v najhrubšej identifikovanej podobe pozostáva z oddelenia sociálno-ekonomického pólu mestskej spoločnosti (drahších lokalít vilovej a starej zástavby centra, typy A a B) a oddelenia zmiešanějších typov. Výsledok zhruba zodpovedá výstupom celkom inej metodiky ukázanej Carterom (1995), založenej na indexoch segregácie hlavných zamestnaneckých skupín. Takými sú v jednom bloku tri monogeneračné sídľiskové typy a posledný, periférny typ, kde je zmiešanie zložiek okolo pólov najviditeľnejšie.

Rozdelenie obyvateľstva do jednotlivých typov je potrebné pre umiestňovanie najmä verejných služieb – ich dostupnosť a efektívnosť a zároveň môže slúžiť aj ako lokalizačné faktory pre jednotlivé vhodné typy podnikateľských jednotiek a investícií.

Významný dopad na socioekonomickú situáciu a rozvoj územia mal vstup silného investora so oblasti cestovného ruchu – finančnej skupiny J&T. Vstup investora znamenal na jednej strane obnovu pôvodných funkcií územia, ale zároveň narušil niektoré vybrané vzťahy a siete v území s dopadom na hospodársky a sociálny rozvoj územia.

Mesto Vysoké Tatry zohrávalo od 17. storočia významnú rolu v rozvoji cestovného ruchu na Slovensku a v rozvoji kúpeľníctva (medzinárodné konferencie, budovanie infraštruktúry a služieb). no v posledných troch rokoch zaznamenalo výrazný útlm v špecifických „tatranských“ službách. Pre pochopenie možného budúceho vývoja je preto potrebné analyzovať historický vývoj a charakteristiku kúpeľnej liečby v Tatrách.

Z histórie klimatoterapie a bioklimatológie

Klimatická liečba na území Vysokých Tatier má viac ako storočnú históriu. Aplikovala sa vo viacerých lokalitách. Mnohé z nich sa zachovali resp. by sa mohli zachovať ako

klimatické kúpele. V Tatrách sa liečila, a lieči tuberkulóza a tiež špecifické a nešpecifické pľúcne ochorenia.

Za zakladateľa klimatickej liečby v Tatrách možno považovať dolnokubínskeho rodáka Mikuláša Szontagha, ktorý roku 1875 založil prvé súkromné sanatórium v Novom Smokovci.

V roku 1925 otvoril sanatórium (dnešný Penzák) v Novom Smokovci doktor Mikuláš Szontagh mladší. Zakladateľom klimatickej liečby na Štrbskom Plese (rok 1872) bol Jozef Szentyiványi. Po 1.svetovej vojne sa začala celoročná prevádzka kúpeľov na Štrbskom Plese a pacienti tu mali už natrvalo aj lekárske služby. Po 2. svetovej vojne sa celá kapacita osady preorientovala na liečbu prieduškovej astmy, chronickej bronchitídy a alergických ochorení dýchacích ciest.

Prvý štatút kúpeľného miesta Vysoké Tatry bol vydaný Zborom povereníkov uznesením č. 235 zo dňa 25.7.1957. Uznesením vlády SSR č. 44 zo dňa 8.2.1978 boli vymedzené vnútorné kúpeľné územia pre lokality s liečebnou funkciou v Hornom Smokovci, Dolnom Smokovci, Novom Smokovci, Štôle, Štrbskom Plese, Tatranskej Kotline a Tatranskej Polianke. Ďalší štatút kúpeľného miesta Vysoké Tatry bol schválený uznesením vlády SSR č. 78 zo dňa 19.3.1981.

V roku 1976 bol otvorený nový astmatický ústav na Štrbskom Plese, Sanatórium Helios, vtedy najvyššie položené zdravotnícke zariadenie nielen v ČSSR, ale aj v celej strednej Európe.

V 70. a 80. rokoch minulého storočia po veľkom "boome" farmakoterapie prieduškovej astmy u nás, sa začal tento spôsob terapie podceňovať. Koncom 80. rokov, keď sa vo svete všeobecne oživil záujem o nefarmakologické liečebné postupy, sa začína renesancia klimatickej liečby astmy v stredných výškach. Reprofilizáciou lôžok pôvodne určených pre liečbu tuberkulózy sa zlepšili podmienky klimatickej liečby chronických nešpecifických obštrukčných ochorení na celom území Tatier.

V roku 1999 v španielskej Seville Liečebný dom Solisko získal najvyššie svetové ocenenie Prix d'Exelance. Nebola to len samotná budova, ale aj zamestnanci a medzi najvýznamnejšie ocenenia zdravotníkov patrí Certifikát nadácie Slovak Gold spolu so zlatou medailou SLOVAKGOLD za poskytovanie zdravotníckych služieb.

Problematika ochrany liečby a kúpeľníctva vo Vysokých Tatrách je v súčasnosti legislatívne upravená Štatútom kúpeľného miesta Vysoké Tatry, ktorý bol schválený uznesením vlády SR č. 623 zo dňa 29.9.1998 a upravovaný uzneseniami vlády SR č. 456 zo dňa 2.6.1999 a č. 275 zo dňa 20.3.2002.

Charakteristika klímy Štrbského Plesa - z klimatografického hľadiska je Štrbské Pleso najvyššie položeným liečebno-klimatickým miestom v strednej Európe. Leží vo výške

1355 m n. m. na morénovej terase južného úbočia hlavného tatranského masívu pri rovnomennom jazere, v chránenej polohe od severu. Charakter klímy je vysokohorský, kontinentálny. Poloha kúpeľov 600 metrov nad popradskou kotlinou, nad vrstvou prachovej a dymovej atmosféry, s predtým rozsiahlymi ihličnatými porastmi, zabezpečuje sviežosť a čistotu vzduchu bez prachu, chemických a dráždivých látok. Táto poloha poskytuje všetky výhody, vyplývajúce z teplotnej inverzie, hlavne v zime.

Podľa klasifikácie nadmorských výšok sa Štrbské Pleso nachádza vo vysokohorskej nadmorskej výške 1200 – 2500 m n.m, v tzv. strednej výške.

Aklimatizácia na stredné výšky prebieha etapovite: etapa počiatočnej, vagotónnej fázy, etapa amfotónnej fázy, etapa ukončenia aklimatizácie. Ukončenie aklimatizácie nastáva koncom druhého a začiatkom tretieho týždňa pobytu v strednej výške, teda i na Štrbskom Plese. Aklimatizácia na stredné výšky je podkladom liečebného efektu tejto výšky na prieduškovú astmu. Až po uplynutí tohto obdobia je možné očakávať terapeutický efekt pôsobenia týchto výšok. Aklimatizačné prejavy, pri vzájomnej interakcii ľudského organizmu a prostredia Štrbského Plesa, nie sú tak výrazné a nápadné, ako je tomu pri aklimatizácii na vysoké výšky. Je to spôsobené tým, že jednotlivé fyzikálne faktory v strednej výške nedosahujú kvantitatívne taký stupeň ako v polohách nad 3000 m n. m.

Podľa klasickej švajčiarskej kúpeľnej klasifikácie patrí Štrbské Pleso medzi alpínske kúpele vo výškach 1200-1900 m n. m. so stredne intenzívnymi až silne stimulačnými klimatickými faktormi a s dobrým veterným prúdením. Biotropný vplyv Tatier sa v porovnaní s Alpami dosahuje v nižších nadmorských výškach, čo súvisí pravdepodobne so zemepisnou šírkou a vzdialenosťou od severného pólu. Počas klimatickej liečby na Štrbskom Plese pôsobia na ľudský organizmus viaceré faktory združujúce sa do termicko-hygrického, aktinického a chemického komplexu. Medzi ďalšie faktory patria teplota a prúdenie vzduchu, zrážky a vlhkosť vzduchu, slnečný svit a UV žiarenie, ionizácia ovzdušia, barometrický tlak, tlak vodných pár, parciálny tlak kyslíka a hustota vzduchu. Na dobrý terapeutický efekt má vplyv aj "preladenie" vegetatívneho nervového systému, pri ktorom získava prevahu sympatikový autonómny nervový systém nad parasimpatikom.

Pozitívny vplyv klimatickej liečby vo vysokohorskej výške na Štrbskom Plese sa u človeka prejavuje nielen v oblasti respiračného systému, ale aj v oblasti nervového systému, kardiovaskulárneho systému, imunitného a hormonálneho systému, krvotvorby a látkovej výmeny.

Kúpele Štrbské Pleso, ktoré sú umiestnené v prostredí s čistým ovzduším s prevahou ľahkých negatívnych iónov pozitívne vplyva na chronické ochorenia dýchacieho systému. Zároveň je to ideálne prostredie na lyžovanie, vysokohorskú turistiku a načerpanie nových síl. Boli podľa registra zdravotníckych zariadení zrušené.

V tatranských osadách sa v roku 2005 nachádzali nasledovné zariadenia s kúpeľnou funkciou a v roku 2012 v počte zariadení okrem Štrbského plesa výrazné zmeny nenastali:

- Smokovce - Detská kúpeľná liečebňa Horný Smokovec, Detský odborný liečebný ústav TBC a respiračných chorôb Dolný Smokovec, Prírodné liečebné kúpele Nový Smokovec a Odborný liečebný ústav TBC a respiračných chorôb Smokovec.
- Štrbské Pleso - Kúpeľná liečebňa Hviezdoslav, (v i v rekonštrukcii), Helios a Solisko
- Tatranská Kotlina – Sanatórium Tatranská Kotlina
- Tatranské Matliare – Vojenská zotavovňa
- Tatranská Polianka – Sanatórium Dr. Ghúra Tatranská Polianka
- Vyšné Hágy – špecializovaná nemocnica vo Vyšných Hágoch.

Kúpele Nový Smokovec a Kúpele Horný Smokovec, ktoré sú situované na juhovýchodnej terase slovenského vysokohorského masívu Vysoké Tatry a patria k najvýznamnejším klimatickým kúpeľom v karpatskom oblúku sa môžu pýšiť tradíciou mnohých desaťročí. Ako klimatické kúpele vysokohorského charakteru majú ideálnu južnú polohu uprostred ihličnatých lesov, od severu ich chráni veľkolepý horský masív.

Hotel a klimatické kúpele Tatranské zruby, kde základnou **liečebnou metódou** je aj v súčasnosti klimatoterapia. Jej základnou zložkou zostáva pobyt pacientov na čerstvom vzduchu doplnený liečebnou rehabilitáciou. Samozrejmosťou je medikamentózna, fyzikálna a inhalačná liečba podľa ordinácie lekárov. Celkovú liečbu dopĺňa i diétny systém, v ktorom sa podľa ordinácií lekárov pacientom podáva široká paleta diét vrátane vegetariánskej stravy.

Kúpeľný turizmus je braný ako nevyhnutnosť po vážnych operáciách a úrazoch, ale postupne sa od liečenia smeruje k prevencii. Dnes okrem pacientov hostia kúpele mnohých samoplatcov - ľudí, ktorí sa stavajú zodpovedne sami k sebe.

Od roku 1998 prichádzal do kúpeľníctva stále menší objem financií z verejných zdrojov najmä zo zdravotníctva. Zdravotné poisťovne v tvorbe ceny za kúpeľnú starostlivosť nezohľadňovali zvyšujúce sa náklady kúpeľných podnikov. Ani časté zmeny v legislatíve neprispeli ku kontinuálnemu napredovaniu v tomto odvetví. Slovenské a aj európske kúpeľníctvo zažíva od konca 90. rokov recesiu, o to intenzívnejšie sa však hľadajú východiská. Reálnym výsledkom je skracovanie dĺžky pobytov takmer o polovicu, čo sa prejavuje aj na efekte liečby.

Niektoré slovenské kúpele sa tešia nadpolovičnému zastúpeniu zahraničnej klientely na celkovej návštevnosti. Štatistické ukazovatele hovoria jasne: kým v roku 1990 trval priemerný pobyt 20-23 dní, v roku 2005 to bolo 11-18 dní a v roku 2012 sú

ponuky od 3 do maximum 10 dní. U zahraničnej klientely bola v roku 2005 priemerná dĺžka pobytu 15-18 dní a v súčasnosti 10 – 14 dní, pretože ešte stále uprednostňuje tradičné liečebné pobyty. Pri charakteristike návštevníka kúpeľov a wellness je však potrebné robiť rozdiel. Kúpeľný hosť trávi pobyt v kúpeľnom zariadení, cielene sa venuje zlepšeniu svojho zdravotného stavu na základe medicínskych indikátorov. Naopak, wellness ponuka je zameraná na oddych a regeneráciu duševných síl. Filozofiou wellness je harmónia tela a duše, ktorú človek môže dosiahnuť svojim aktívnym prístupom k vlastnému životnému štýlu, zdraviu, kráse a vitalite. Napriek tomuto rozdielu je komunikácia s verejnosťou aj prostredníctvom špecializovaných médií nejednoznačná. Ak prostriedkom k dosiahnutiu psychického a fyzického súladu môžu byť práve niekoľkodňové wellness pobyty, ktoré zahŕňajú špeciálne procedúry, od sauny, cez plávanie, vírivé či perlivé kúpele, aromaterapiu, masáže, atď., potom je potrebné pri kúpeľných pobytoch zdôrazniť poskytovanie zdravotnej starostlivosti a jedinečnosti prírodného prostredia. V analýze ponuky v roku 2012 sú pobyty v trvaní väčšinou 3-4 dni, teda predĺžený víkend, čo korešponduje s priemernou dĺžkou návštevnosti (zahraničný návštevník 3,2 a domáci 3,1 prenocovaní pri pobyte na Slovensku v cestovnom ruchu).

„Kúpeľné hotely sú hotely kde je poskytovaná **zdravotnícka starostlivosť odborne školeným a kvalifikovaným personálom**. Kúpeľný hotel má spravidla v ponuke liečebný pobyt. Kúpeľné hotely sa nachádzajú v kúpeľných mestách. Pri liečbe sa využívajú prírodné zdroje, ako napríklad **minerálne pramene, termálne pramene, liečivé bahno, klimatické podmienky** a iné.“ (Do tejto kategórie sú vo Vysokých Tatrách podľa tohto zdroja zaradené 3 hotely v Novom Smokovci (Hotel Branisko, Hotel Palace a Hotel Palace Grand.) zdroj: <http://www.sunflowers.sk/kupelne-hotely.php>).

V súčasnosti je v Slovenskej republike 25 kúpeľných miest, v ktorých pôsobí 31 kúpeľných podnikov. Poskytovatelia kúpeľnej starostlivosti sú členmi Asociácie slovenských kúpeľov (ASK), ktorá garantuje u svojich členov vysokú kvalitu poskytovaných služieb. Od roku 2000 je táto asociácia členom Európskeho zväzu kúpeľov (ESPA) so sídlom v Bruseli.

Slovenské kúpeľníctvo jednoznačne patrí kvalitou svojich komplexných služieb medzi najvyspelejšie „kúpeľnícke“ krajiny v Európe.

Liečba vo Vysokých Tatrách ma dlhodobú tradíciu, ktorá je vedecky dokumentovaná a predstavuje nenahraditeľnú funkciu pre stredoeurópsky región, nakoľko obdobné horské a vysokohorské klimatické oblasti sa v tomto regióne nenachádzajú.

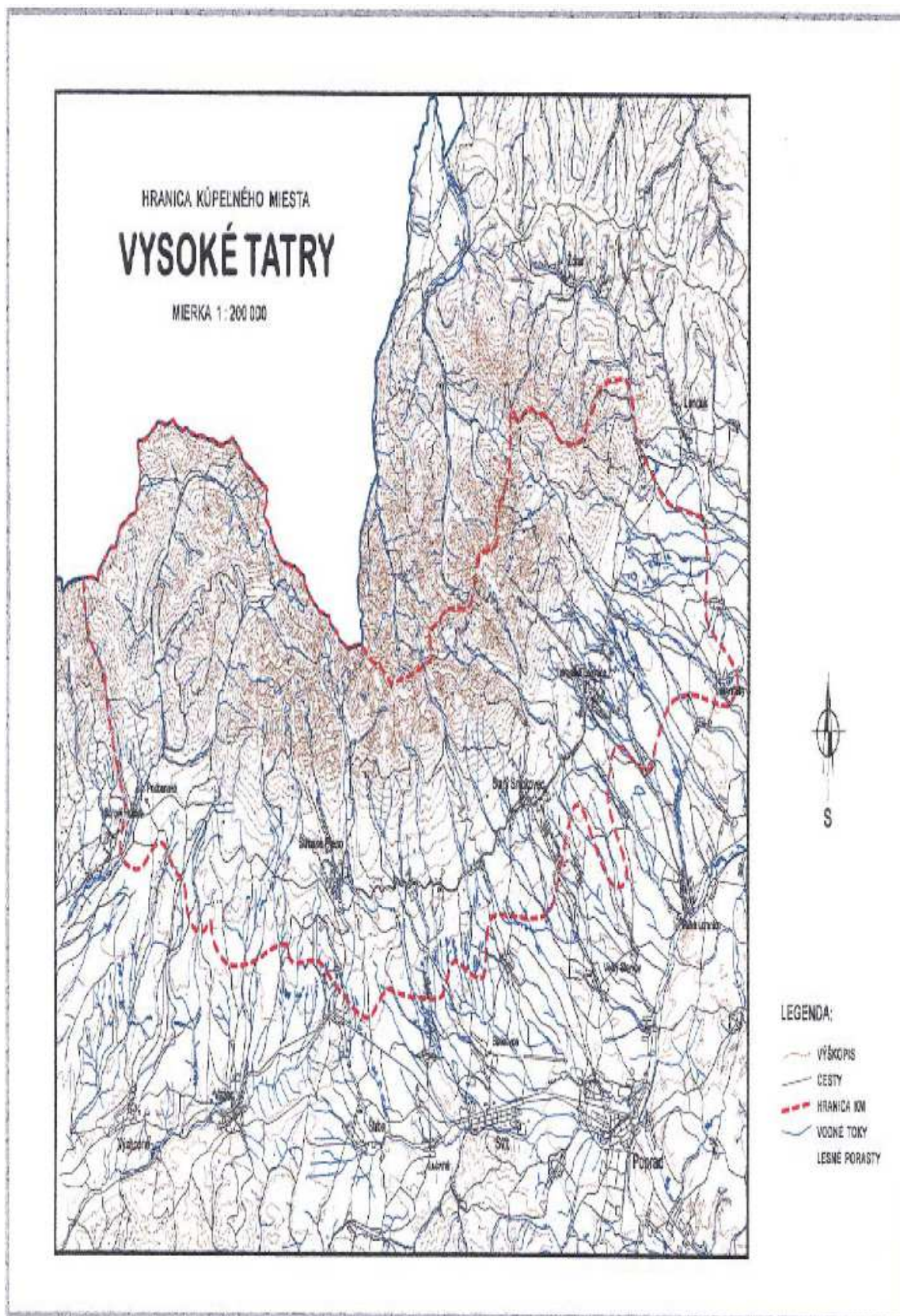
Vznik a zánik kúpeľných miest súvisel s možnosťami daného regiónu a historickým obdobím, pretože cestovnom ruchu sa dynamika vývoja prejavuje tak, ako v každej sfére života. Navyše cestovný ruch je veľmi háklivý na zmeny v myslení ľudí, ktorí

cestujú, a samozrejme celospoločenské trendy, ktoré ovplyvňujú spotrebiteľské správanie. Pokiaľ pred pár rokmi boli v kurze „megahotely s all inclusive“, dnes to môže byť návrat k tradičným hodnotám, korešpondujúcim s myšlienkou trvalo udržateľného rozvoja, teda všetkého, čo súvisí s našou zodpovednosťou ku krajine ako takej.

Návštevnosť slovenských kúpeľov aj vo Vysokých Tatrách zachraňujú najmä zahraničná klientela a víkendové (aj tematicky ladené) pobyty. Celkovo je možné v nasledujúcich rokoch očakávať priemerný rast návštevnosti o 5%. Veľký vplyv na návštevnosť majú zmeny v zdravotníckej legislatíve – zmena kategorizácie diagnóz, politika zdravotných poisťovní a trendy v liečbe jednotlivých diagnóz. Pacientov, ktorí potrebujú kúpele, rozdeľuje zákon o rozsahu zdravotnej starostlivosti na dve skupiny – A a B. V skupine A platí celý pobyt zdravotná poisťovňa, poisťenci zo skupiny B majú hradenú len liečbu, ubytovanie a stravu si platia sami. Pacientov s cukrovkou a trpiacich na vysoký tlak preradila decembrová novela (2011) z A do B. Na ubytovanie a stravu za jeden deň tak musia doplácať zhruba od 10 eur. Ceny sú rôzne v závislosti od kúpeľov, termínu liečby a tiež vybratej izby. Výrazný úspech v podobe 5 000 objednaných kúpeľných pobytov bol zaznamenaný so sériou prezentácií liečebných kúpeľov v Berlíne a Drážďanoch prostredníctvom SACR, ktorá vydala aj novú publikáciu o kúpeľoch na Slovensku spolu s tipmi na výlety do blízkeho okolia. Medzinárodná certifikácia služieb by umožnila zvyšovať podiel zahraničných návštevníkov a financovanie ich pobytov prostredníctvom zahraničných zdravotných poisťovní.

Tento trend by mohol byť zachovaný aj posilnením zamerania na medicínsky výskum a vedu a využitím dobrej zdravotníckej infraštruktúry v okrese Poprad, čo by malo priamy vplyv aj na výkony cestovného ruchu – kongresový cestovný ruch a na poľnohospodárstvo – rast spotreby miestnych ekologických produktov, využívanie sociálnych služieb v meste Vysoké Tatry, vytvorenie nových pracovných miest pre kvalifikovaných mladých ľudí. a zlepšenie dostupnosti verejných služieb aj pre miestne obyvateľstvo.

Potenciál územia dokazuje aj fakt, že na strane Poľska vznikajú „nové kúpeľné a wellnesové centrá) na zelenej lúke bez tradície (napr. Krynica a okolie).

V roku 2012 bolo v území sa nachádzajú tieto zariadenia s kúpeľnou funkciou (podľa oficiálneho zoznamu zdravotníckych zariadení):

- Smokovce - Prírodné liečebné kúpele Nový Smokovec (www.kupelens.sk)

- Smokovce – Kúpele Horný Smokovec (pre deti a dorast do 18 rokov) – Liečebný dom Sosna, Liečebný dom Lúč (www.tatranskekupele.sk)
- Tatranské zruby – Hotel a klimatické kúpele Tatranské Zruby (www.tatranskezruby.sk)
- Tatranská Kotlina – Sanatórium Tatranská Kotlina- Odborný liečebný ústav a prírodné kúpele (www.santk.sk)
- Tatranské Matliare – Vojenská zotavovňa
- Tatranská Polianka – Sanatórium Dr. Ghúra Tatranská Polianka (www.sanatoriumpolianka.sk)
- Vyšné Hágy – špecializovaná nemocnica vo Vyšných Hágoch (www.hagy.sk) - Národný ústav tuberkulózy, pľúcnych chorôb a hrudníkovej chirurgie vo Vyšných Hágoch.

V roku 2015 nie je dostupná aktualizovaná databáza zariadení, predpokladaný je výrazný pokles týchto typov zariadení.

2. Obyvateľstvo a demografický vývoj

Demografický vývoj v súčasnosti výrazne ovplyvňuje celospoločenský vývoj. Je tomu tak nielen na národnej, ale aj komunálnej úrovni. Na zreteli netreba mať iba ekonomické, ale aj sociálne aspekty (Bleha a Vaňo 2007). Pre rozhodovacia sféru na komunálnej úrovni sú informácie o počte obyvateľstva významnejšie ako na národnej úrovni, keďže početnosť nepriamo ovplyvňuje výber daní a priamo dotácie zo štátneho rozpočtu na príjmovej strane rozpočtu a takisto demografická situácia výrazne ovplyvňuje aj výdavkovú časť rozpočtu mesta. Predsa však, štruktúrne demografické charakteristiky ovplyvňujú a ich ďalšie zmeny budú ovplyvňovať sociálno - ekonomickú situáciu mesta v budúcnosti ešte vo väčšej miere. Najväčší význam má z tohto hľadiska štruktúra obyvateľstva podľa veku.

Dynamika obyvateľstva je synteticky hodnotená pomocou celkového prírastku obyvateľstva, ktorý má dlhodobu negatívny vývoj. Jeho ročné hodnoty ovplyvňujú zmeny počtu obyvateľstva. Celkový pohyb sa skladá z dvoch základných zložiek. Prírodný pohyb (prírastok) je výslednicou pôrodnosti a úmrtnosti. Zároveň sú to dva základné procesy demografickej reprodukcie – obmeny obyvateľstva. Ďalšie demografické procesy (sobášnosť, rozvodovosť, potratovosť) ovplyvňujú prírodný prírastok nepriamo, tým že vplývajú na pôrodnosť a úmrtnosť. Migrácia je ďalší proces demografickej dynamiky, ktorého význam bude narastať a v prognózach a plánovaní sa musí korektne zohľadniť.

Určujúcim činiteľom na štátnej, ale aj miestnej úrovni je pôrodnosť. Plodnosť a pôrodnosť determinuje vývoj z podstatnej miery, najmä ovplyvňuje intenzívne starnutie zdola – znižovanie základne vekovej pyramídy. Kroky potenciálne vedúce k jej ovplyvneniu (ktorých efektívnosť je však obmedzená, vid. napríklad Loužek 2005, McDonald 2005) preto možno považovať za jeden z nástrojov populačnej politiky. Na grafe 2.1 je zobrazený vývoj počtu narodených a hrubej miery pôrodnosti (na 1000 obyvateľov).

Úmrtnosť je proces, ktorý sa považuje vo všeobecnosti za ľahšie prognózovateľný, a menej ovplyvňujúci výrazné zmeny populačnej dynamiky. Počet zomretých je ovplyvnený počtom obyvateľov. Počet zomretých ale aj stredný stav sú navyše ovplyvnené vekovou štruktúrou obyvateľstva. Populácie so staršou vekovou štruktúrou majú väčšiu hrubú mieru úmrtnosti, pritom obyvatelia sa môžu dožívať vyššieho veku.

Pre vývoj úmrtnosti je smerodajnejším indikátorom stredná dĺžka života, ktorého výpočet zahŕňa úmrtnosť vo všetkých vekových skupinách. Relatívne dobrý zdravotný stav obyvateľstva súvisí s viacerými faktormi. Treba najprv povedať, že kauzálne súvislosti v tomto prípade patria k najťažšie zdôvodniteľným. Predpokladáme, že nadpriemerná stredná dĺžka života súvisí najmä s dvoma faktormi. Prvým je socioekonomická a demografická štruktúra obyvateľstva (viac vzdelaných a iné), lepší životný štýl v mestách (stravovacie návyky, športovanie). Druhým dôležitým faktorom je úroveň a dostupnosť zdravotnej starostlivosti vrátane rýchlej zdravotníckej pomoci. Súvislosti s kvalitou životného prostredia v mnohých slovenských regiónoch nie sú až tak zreteľné, ako by sa dalo očakávať ako je tomu v meste Vysoké Tatry. Rozdiel medzi úmrtnosťou mužov a žien v prospech žien je charakteristický pre väčšinu svetovej populácie, bez výnimky pre rozvinutú krajinu. Je predpoklad konvergencie úrovne úmrtnosti podľa pohlaví, ale iba čiastočne.

Migrácia sa zaraďuje do mechanického pohybu obyvateľstva. Jej význam v čase bude narastať (Bleha 2005). Aj keď predpokladáme postupné zvyšovanie na strane imigrácie, depopulácia je zatiaľ podľa nášho názoru vážnym problémom. Navyše, čo sa týka prirodzeného prírastku, je kvôli vekovej štruktúre takmer isté, že zostane v záporných číslach. Vyplýva to z málo početných budúcich generácií rodičiek a vyšších počtov zomrelých kvôli vyššiemu počtu starších obyvateľov mesta aj napriek lepšiemu stavu na úrovni okresu Poprad.

2.1. Vývoj počtu obyvateľov mesta Vysoké Tatry

2.1.1. Retrospektívny vývoj obyvateľstva

Čo sa týka histórie mesta Vysoké Tatry, treba spomenúť, že historické tatranské osady Podbanské, Štrbské Pleso, Vyšné Hágy, Nová Polianka, Tatranská Polianka, Tatranské Zruby, Nový Smokovec, Starý Smokovec, Horný Smokovec, Dolný Smokovec, Tatranská Lesná, Tatranská Lomnica, Tatranské Matliare, Kežmarské Žľaby a Tatranská Kotlina boli v roku 1990 administratívne zlúčené do mesta, ktoré najprv dostalo nevyhovujúci názov Starý Smokovec a až v roku 1998 bol názov mesta zmenený Nariadením vlády SR č. 403/1998 na názov Vysoké Tatry.

V nasledujúcej tabuľke uvádzame prehľad retrospektívneho vývoja počtu obyvateľov v okrese Poprad a v meste Vysoké Tatry v období 1970-2006 podľa podkladov ŠÚ SR v Bratislave zo sčítaní ľudu 1970, 1980, 1991 a 2001 a k r. 2006 podľa údajov zo štatistických zisťovaní organizovaných a vykonávaných ŠÚ SR, konkrétne na základe Prehľadu počtu a štruktúry obyvateľov podľa pohlavia vo vybraných vekových skupinách v krajoch a okresoch Slovenskej republiky k 31.12. 2006 a podľa údajov Mestského úradu Vysoké Tatry z evidencie obyvateľstva. Najnovšie údaje mesta sú z posledného sčítania.

Počet obyvateľov mesta Vysoké Tatry klesá už po r. 1980. V rokoch 1970-1980 sledujeme ešte nárast o 320 osôb (index rastu 1980/1970 bol 105,2), v r. 1981-1991 sa však už počet obyvateľov mesta znížil o 860 osôb (IR 86,7), v období 1992-2001 o 211 osôb (IR 96,2) a v r. 2002-2006 o 689 osôb (IR 87,3). Za celé obdobie 1970-2006 pokles počtu obyvateľov predstavuje 1 440 osôb (index rastu 76,6) a vynímajúc MČ Štrbské Pleso bol zaznamenaný

úbytok 1 304 osôb (IR 77,6). Tento úbytok zapríčiňuje jednak prirodzený úbytok obyvateľstva, jednak negatívne saldo migrácie.

Mesto Vysoké Tatry je poznačené ako iné mestá nepriaznivým demografickým vývojom, ktorého začiatok v 90. rokoch nezmiernil ani vstup významného investora a investície mesta do výstavby nových bytov. Výrazný pokles bol zaznamenaný aj zmenou územno-správneho členenia – časť mestskej časti Štrbské Pleso prešla do katastra obce Štrba.

Vývoj počtu obyvateľov mesta Vysoké Tatry v rokoch 1970 – 2010/2011

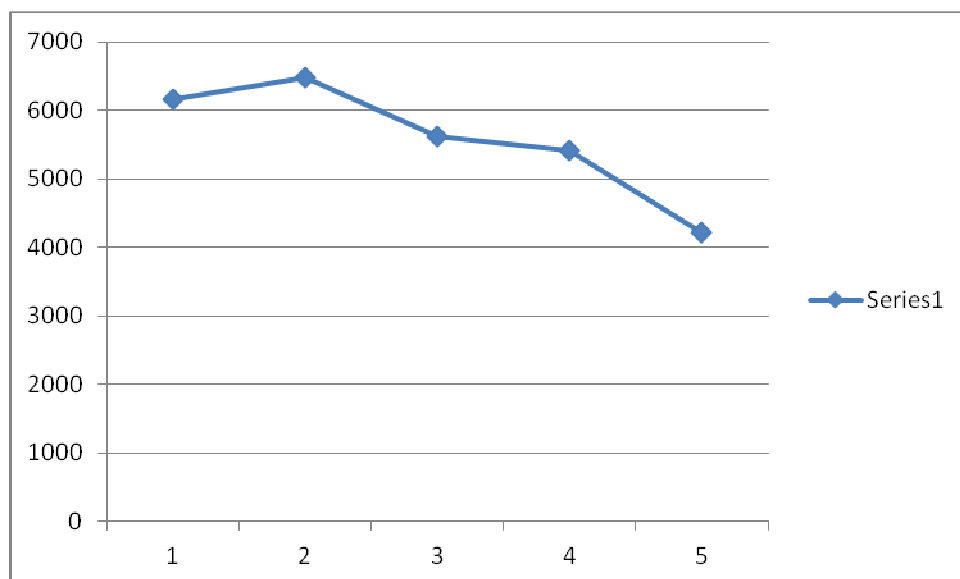
Vysoké Tatry	Počet obyvateľov					1970 - 2010	
	1970	1980	1991	2001	2010	nárast/ pokles obyv.	index rastu obyv.
počet obyvateľov	6 158	6 478	5 618	5 407	4 250*/4 222	- 1	87,80
počet bytov	2 062	2 005	1 928	1 940		-122	
počet domov	526	505	496	488		-38	

Zdroj: Historický lexikón, ŠÚ SR

Za sledované obdobie od roku 1970 do roku 2001 klesol počet obyvateľov Vysokých Tatier o 751 osôb, čiže pokles oproti roku 1970 bol o 12,20%, tento trend pokračoval aj v období do roku 2012, jeho tempo však bolo miernejšie a súviselo aj so stabilizáciou pracovných príležitostí a podnikateľských subjektov, no napriek tomu počet obyvateľov v rokoch 2001 – 2011 klesol o 1 185 obyvateľov* .

V roku 2004 žilo v meste Vysoké Tatry 4.953 obyvateľov, z toho 53,4% žien. Čiže od roku 2001 do roku 2004 opäť klesol počet obyvateľov o 454 osôb. V roku 2011 žilo v meste Vysoké Tatry 4 222 obyvateľov a z toho 1955 mužov (46%) a 2 267 žien (54%), v roku 2014 to už bolo len 4 093 obyvateľov.

Graf: Vývoj počtu obyvateľov v rokoch 1970 – 2011

Návrh UŠ SÚ (mesta) Vysoké Tatry predpokladá nárast počtu obyvateľov mesta Vysoké Tatry do roku 2020 na 6.725 obyvateľov, čo by predstavovalo nárast o 2 503 obyvateľov počas nasledujúcich desiatich rokov.

Podľa doterajšieho vývoja počtu obyvateľov, ktorý už od 80-tych rokov klesá a podľa vekovej štruktúry obyvateľstva, ktorá má výrazne vyšší podiel poproduktívnej zložky nad predproduktívnu a podľa prognózy vypracovanej Výskumným demografickým centrom, predpokladáme prirodzenou menou **pokles počtu obyvateľov Vysokých Tatier do roku 2020.**

Počet a štruktúra obyvateľstva má výrazný vplyv na poskytovanie (rozsah i kvalitu) verejných služieb (rast, pokles a nové služby) a ich financovanie, na rozpočet samosprávy a celkový budúci hospodársky a sociálny vývoj územia.

Obdobie r. 1997-2006 je v kontexte vývoja počtu obyvateľstva okresu Poprad a jeho prírastkov značne rôznorodé. Z uvedeného prehľadu vyplýva, že počet obyvateľov okresu Poprad rastie od r. 1997 po rok 2001. Celkový prírastok obyvateľstva sledujeme jedine zásluhou vysokého prirodzeného prírastku, ktorý kompenzuje straty z migračného úbytku. Saldo sťahovania v r. 1997-2001 je záporné.

V období r. 2002-2004 sledujeme pokles počtu obyvateľov okresu Poprad a celkový úbytok obyvateľstva, pretože prirodzený prírastok obyvateľov už nedokázal kompenzovať vysoké straty zo sťahovania.

Od r. 2005 opäť počet obyvateľov okresu rastie a je zaznamenaný, aj keď minimálny, celkový prírastok obyvateľstva. Migračné saldo aj naďalej nadobúda záporné hodnoty.

V celom období 1997-2006 dosahoval prirodzený pohyb obyvateľstva okresu Poprad kladné hodnoty. Jeho vývoj je značne rôznorodý, rastúci i klesajúci. Zvlášť v rokoch 1997 a 1998 bol zaznamenaný vysoký prirodzený prírastok (478 osôb v r. 1997 a 503 osôb v r. 1998). Za celé obdobie prirodzený pohyb ovplyvnil počet obyvateľov okresu prírastkom 3 836 osôb. V SR dosahuje prirodzený pohyb v r. 1997-2006 kladné hodnoty (ale s klesajúcou tendenciou) okrem rokov 2001, 2002 a 2003, kedy bol zaznamenaný prirodzený úbytok obyvateľstva.

Vývoj migračného salda je ako v prípade prirodzeného pohybu obyvateľstva rôznorodý, rastúci aj klesajúci, avšak na rozdiel od prirodzeného pohybu je v zápornej polohe po celé sledované obdobie 1997-2006. Najnižšia hodnota migračného salda v okrese Poprad bola dosiahnutá v r. 2004 (zásluhou migračného pohybu tak došlo k úbytku obyvateľstva o 457 osôb). Za celé obdobie úbytok obyvateľstva sťahovaním predstavoval 2 484 osôb. Naproti tomu, v Slovenskej republike dosahuje migračný prírastok kladné hodnoty po celé obdobie, a zvlášť s rastúcou tendenciou po r. 2002.

Prirodzený pohyb a pohyb obyvateľstva sťahovaním sa zlučujú v celkovom prírastku alebo úbytku obyvateľstva. Na úrovni okresu Poprad boli straty vyvolané sťahovaním kompenzované prirodzeným prírastkom obyvateľov (s výnimkou rokov 2002, 2003 a 2004), a tak za celé obdobie rokov 1997-2006 možno sledovať celkový prírastok 1 352 osôb.

Z uvedeného prehľadu je teda zrejmé, že okres Poprad vykazuje priaznivé trendy vývinu prirodzeného pohybu obyvateľstva, nie však salda sťahovania. Údaje o tomto trende za

okres Poprad sú hlboko pod celoslovenským priemerom. Vývoj obyvateľstva okresu Poprad ovplyvňuje negatívne aj vývoj obyvateľstva a ekonomické aktivity mesta Vysoké Tatry.

Bilancia pohybu obyvateľstva v meste Vysoké Tatry

Celkový počet obyvateľov Vysokých Tatier je ovplyvňovaný prirodzeným a mechanickým pohybom obyvateľstva.

Prirodzený pohyb obyvateľstva ovplyvnil celkový počet obyvateľov mesta Vysoké Tatry v období r. 1997-2006 záporným saldom 140 obyvateľov. V tomto období sa vo Vysokých Tatrách živorodilo 367 detí a zomrelo 507 osôb. Tento vývoj pokračoval rôznou intenzitou aj v rokoch 2007 – 2011.

Saldo migračného pohybu obyvateľstva taktiež v r. 1997-2006 znížilo počet obyvateľov mesta o 629 osôb. V celom sledovanom období sa prisťahovalo 755 osôb, ale vystažovalo sa ich 1 384. Vstup SR do EÚ saldo migračného pohybu urýchlil.

Celkový pohyb obyvateľstva, ktorý je výsledkom prirodzeného a migračného pohybu, teda v sledovanom období zaznamenal úbytok o 769 osôb, v rokoch 2007 – 2011 úbytok pokračoval a v rokoch 2001 až 2011 predstavoval o 1185 osôb.

V nasledujúcom tabuľkovom prehľade uvádzame údaje o prirodzenom a migračnom pohybe obyvateľstva okresu Poprad a mesta Vysoké Tatry v r. 1997-2006 a rokoch 2007 - 2011.

V nasledujúcom tabuľkovom prehľade je uvedený počet obyvateľov podľa jednotlivých mestských častí a základných sídelných jednotiek mesta Vysoké Tatry k dátumu Sčítania ľudu, domov a bytov 3.3. 1991 a Sčítania obyvateľov, domov a bytov 26.5. 2001 a posledného sčítania 2011, ako aj dynamika vývoja počtu obyvateľov v tomto časovom horizonte.

Najväčšími mestskými časťami podľa počtu obyvateľov v r. 1991 aj v r. 2011 sú MČ Tatranská Lomnica a MČ Dolný Smokovec, v ktorých žilo v r. 1991 50,6 % z celkového počtu obyvateľov mesta Vysoké Tatry (bez MČ Štrbské Pleso) a v roku 2011 a v r. 2001 to bolo 47 %.

Na druhej strane, najmenej obyvateľov žilo v MČ Kežmarské Žľaby, Tatranská Lesná a Podbanské, a to ako v r. 1991, tak aj v r. 2001.

Za obdobie r. 1991-2001 (vynímajúc MČ Štrbské Pleso) zaznamenali prírastky obyvateľov mestské časti Tatranské Zruby, Tatranská Kotlina, Horný Smokovec, Podbanské, Tatranská Polianska, Vyšné Hágy, Nová Polianka, Tatranské Matliare, Kežmarské Žľaby a Starý Smokovec, z toho najväčší, aj keď nízky prírastok zaznamenala MČ Tatranské Zruby (27 obyvateľov), tento vývoj pokračuje.

Ostatné mestské časti (Tatranská Lesná, Nový Smokovec, Dolný Smokovec a Tatranská Lomnica) dosiahli v sledovanom období úbytok počtu obyvateľov. Najvyšší úbytok vykázala MČ Tatranská Lomnica (-178 osôb). Celkovo v meste Vysoké Tatry (bez MČ Štrbské Pleso) bol za desaťročie 1991-2001 zaznamenaný úbytok 265 osôb. V roku 2011- 2014 úbytok ďalších 221 osôb.

Veková štruktúra obyvateľstva mesta Vysoké Tatry a okresu Poprad

Vekovú štruktúru obyvateľstva charakterizuje rozdelenie obyvateľstva do hlavných vekových skupín, ktoré sú:

- predproduktívny vek (0 - 14 rokov),
- produktívny vek (15 - 59 rokov muži, 15 - 54 rokov ženy),
- poproduktívny vek (60+ rokov muži, 55+ rokov ženy).

Údaje o počte obyvateľov podľa veku preberáme z podkladov Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2001 a 2011.

V nasledujúcej tabuľke uvádzame prehľad o skladbe vekovej štruktúry obyvateľov mesta a z hľadiska širších vzťahov aj obyvateľov okresu Poprad, Prešovského kraja ako aj celej SR v r. 2001 a 2011.

Veková štruktúra a index starnutia poukazujú na vysoký podiel poproduktívnej zložky obyvateľstva v meste Vysoké Tatry, tento vývoj sa v posledných 10 rokoch zrýchlil.

Veková štruktúra v r. 2001	Absolútne hodnoty	V %
predproduktívni	850	15,72
produktívni	3 396	62,81
poproduktívni	1 135	20,99
nezistení vek	26	0,48
spolu	5407	100,00
index starnutia	133,53	

Zdroj: SODB 2001, ŠÚ SR

Veková štruktúra v r. 2013	Absolútne hodnoty	V %
predproduktívni		
produktívni		
poproduktívni		
nezistení vek		
spolu		
index starnutia		

Veková štruktúra obyvateľstva mesta Vysoké Tatry v r. 2001 **nemala veľmi pozitívnu skladbu**. Podiel predproduktívnej zložky (15,7 %, bez MČ Štrbské Pleso 15,4 %) je nižší ako okresný priemer (20,5 %), krajský priemer (22,8 %) aj ako celoslovenský priemer (18,9 %). Tiež vyššie zastúpenie malo obyvateľstvo najstaršej vekovej skupiny (21,0 %, bez MČ Štrbské Pleso 21,7 %), zatiaľ čo okresný, krajský aj celoslovenský priemer dosahovali nižšie hodnoty – zastúpenie poproduktívneho obyvateľstva v okrese Poprad bolo 15,1 %, na úrovni Prešovského kraja to bolo 15,9 % a na úrovni SR 18,0 %. Produktívne obyvateľstvo mesta vykazuje nižší podiel (62,8 %, bez MČ Štrbské Pleso 62,4 %) v porovnaní s okresným

priemerom (63,5 %), ale krajský aj celoslovenský priemer zaznamenali nižší podiel tejto kategórie obyvateľstva (Prešovský kraj 60,8 % a SR 62,3 %).

Index starnutia vyjadrujúci pomer poproduktívneho obyvateľstva k predproduktívnemu v meste Vysoké Tatry dosiahol hodnotu 133,5 % (bez MČ Štrbské Pleso 140,5 %), čo znamená, že na 100 detí do 14 rokov pripadá cca 134 osôb (resp. 141 osôb) v poproduktívnom veku.

K r. 2001 sa v porovnaní s r. 1991 **zmenila skladba vekovej štruktúry obyvateľstva mesta Vysoké Tatry v negatívnom trende** tak, že sa výrazne znížil podiel predproduktívnej zložky obyvateľstva (z 21,2 % resp. 21,1 % bez MČ Štrbské Pleso na 15,7 % resp. 15,4 %), zvýšil sa podiel obyvateľov v produktívnom veku (z 59,9 % resp. 59,5 % na 62,8 % resp. 62,4 %) a tiež vzrástol podiel poproduktívnej zložky obyvateľstva (z 18,9 % resp. 19,4 % na 21,0% resp. 21,7 %). Nepriaznivým javom je najmä podstatné zníženie podielu obyvateľov v predproduktívnom veku.

Nižšie uvedená tabuľka týkajúca sa dlhodobějšího vývoja vekovej štruktúry obyvateľstva mesta Vysoké Tatry obsahuje okrem základných charakteristík (počet obyvateľov v predproduktívnom, produktívnom a poproduktívnom veku) aj informáciu o priemernom veku obyvateľstva a indexe starnutia.

Za celé sledované obdobie priemerný vek obyvateľstva mesta Vysoké Tatry každoročne rástol. V období r. 1997-2006 stúpol z 38,5 na 41,5 rokov, v rokoch 2007 – 2011 na 42 rokov. Rovnako index starnutia, ktorý vyjadruje počet osôb poproduktívneho veku pripadajúci na sto osôb v predproduktívnom veku, zaznamenal stúpajúcu tendenciu z hodnoty 139,1 % v r. 1997 až na 210,4 % v r. 2006 a v roku 2011 predstavuje 286%.

Veková štruktúra v . 2003	Absolútne hodnoty	V %
predproduktívni	725	14,15
produktívni	3228	63,02
poproduktívni	1169	22,82
spolu	5122	100
Index starnutia	161,2	

Zdroj: Mestská a obecná štatistika, ŠÚ SR

V roku 2003 sa zvýšil podiel poproduktívnej zložky obyvateľstva a klesol podiel predproduktívnej zložky obyvateľstva, čo naznačuje aj vyššia hodnota indexu starnutia. Podiel produktívneho obyvateľstva výrazne poklesol, čo môže mať významný dopad na udržateľnosť rozvoja mesta.

Veková štruktúra v r. 2011	Absolútne hodnoty	V %
predproduktívni	444	11
produktívni	2508	59
poproduktívni	1270	30
nezistení vek	0	0
spolu	4222	100
index starnutia	286	

Veková štruktúra obyvateľstva podľa mestských častí mesta Vysoké Tatry v r. 1991 a 2011

V jednotlivých mestských častiach Vysokých Tatier je skladba vekovej štruktúry obyvateľstva veľmi rozdielna. Najvyšší podiel predproduktívneho obyvateľstva v r. 2001 bol v MČ Kežmarské Žľaby, kde najmladšia skupina obyvateľstva predstavuje 33,3 %, pričom tu však žije najmenej obyvateľov zo všetkých mestských častí (celkový počet obyvateľov tejto mestskej časti je 21 osôb), ďalej nasledovala MČ Podbanské s podielom 31,8 %. V porovnaní so zastúpením predproduktívnej zložky obyvateľstva na úrovni SR (18,9 %), nadpriemerné hodnoty dosahovali aj mestské časti Tatranské Zruby (22,6 %), Vyšné Hágy (22,3 %), Tatranské Matliare (20,0 %) a MČ Starý Smokovec (19,3 %).

Veková štruktúra obyvateľstva nemala priaznivú skladbu v MČ Nový Smokovec a v MČ Dolný Smokovec. Svedčí o tom najnižšie zastúpenie najmladšej vekovej kategórie obyvateľstva (0-14 ročných) a najvyššie zastúpenie obyvateľstva v poproduktívnom veku v porovnaní s ostatnými mestskými časťami. V MČ Nový Smokovec tvorilo obyvateľstvo v poproduktívnom veku až 32,2 % z celkového počtu obyvateľov tejto mestskej časti a v MČ Dolný Smokovec to bolo 30,0 % z obyvateľov mestskej časti, pričom podiel predproduktívneho obyvateľstva v MČ Nový Smokovec len 11,9 % a v MČ Dolný Smokovec 12,8 %. Nad 18 %, čo je podiel poproduktívneho obyvateľstva v SR, mali i MČ Tatranská Lesná (27,6 %), Tatranská Lomnica (20,4 %), Tatranská Polianka (18,6 %) a Tatranská Kotlina (18,2 %).

Najnižší podiel najstaršej skupiny obyvateľstva zaznamenali mestské časti s najvyšším podielom detskej zložky (0-14 rokov) – MČ Podbanské a MČ Kežmarské Žľaby.

Podľa štatistických údajov je dramatický pokles obyvateľstva v produktívnom veku o viac ako 2 000 obyvateľov, pričom odčlenením mestskej časti Štrbské Pleso nemohol byť tento dramatický pokles spôsobený. Od roku 1980 pokračuje pokles obyvateľstva mesta aj napriek predpokladom, že v roku 2020 bude mať mesto Vysoké Tatry 6 725 obyvateľov, čo by znamenalo postupne alebo dramaticky zvýšiť počet obyvateľov v produktívnom a predproduktívnom veku.

Výhľadový počet obyvateľov mesta Vysoké Tatry do roku 2025

Pri stanovovaní výhľadového počtu obyvateľov mesta Vysoké Tatry bolo potrebné zohľadniť očakávané dlhodobé trendy demografického vývoja na Slovensku. Tieto boli spracované vo Výskumnom demografickom centre pri INFOSAT-e v práci *Prognóza vývoja obyvateľstva SR do roku 2050* (november 2002).

Hlavné závery tejto práce sú zhrnuté takto:

V prvej polovici 21. storočia sa bude znižovať celkový prírastok obyvateľstva a obyvateľstvo bude starnúť.

Celkový prírastok obyvateľstva bude s najväčšou pravdepodobnosťou ešte nejaké obdobie stagnovať a v priebehu 15-20 rokov začne obdobie trvalejšieho úbytku obyvateľstva, ktoré sa zastaví najskôr ku koncu storočia.

V roku 2050 sa predpokladá, že Slovensko bude mať 4 880 189 obyvateľov, k roku 2100 je reálny pokles počtu obyvateľov SR až na hranicu 4 miliónov osôb.

Proces starnutia obyvateľstva sa bude v najbližších desaťročiach zrýchľovať.

Očakávané trendy demografického vývinu na Slovensku nie sú priaznivé, sú však totožné s problémami iných krajín, v ktorých tieto procesy už pokročili ďalej.

V r. 2002 publikoval ŠÚ SR v Bratislave *Prognózu vývoja obyvateľstva v SR do roku 2025*. Práca bola publikovaná v troch štandardných scenároch v období určitého „bodu zlomu“. Východiskovou bola veková štruktúra k 31.12. 2001. Scenáre vznikli kombináciou rôznych variantov základných komponentov vývoja – plodnosti, úmrtnosti a migrácie. V čase publikácie sa menili viaceré demografické trendy a predovšetkým sa začal otáčať nepriaznivý trend poklesu plodnosti. „Bod zlomu“ bolo v dobe vzniku prognózy ťažké predpokladať a odhadnúť jeho intenzitu. Približne päť rokov po oficiálnom publikovaní prognózy vznikla upravená – aktualizovaná verzia stredného scenára prognózy, ktorý sa zvyčajne považuje za najviac pravdepodobný.

Aktualizovaná prognóza (VDC, INFOSTAT 2007) vychádza z vekovej štruktúry obyvateľstva k 31.12. 2001 a následný vývoj k 31.12. 2006 predstavujú oficiálne údaje zo štatistiky pohybu obyvateľstva. Od tohto dátumu sú už prezentované odhadované, aktualizované parametre a výsledky. Za každý rok prognózovaného obdobia (2007-2025) bola spracovaná podrobná veková štruktúra podľa pohlavia, bilancia obyvateľstva a ďalšie základné demografické charakteristiky. Aj aktualizácia tak v podstate vychádza zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov 26.5. 2001 prepočítaného na koncový stav tohto roku. Prognóza je spracovaná klasickou kohortne-komponentnou metódou, ktorá je vo vyspelých krajinách Európy najpoužívanejšou metódou pre výpočet prognóz na národnej úrovni. Použitím reálnych dát za obdobie 2001-2006 sa eliminovali odchýlky pôvodnej prognózy od reálneho vývoja v posledných rokoch.

V závere práce sa konštatuje, že obdobie najbližších 20 rokov bude charakterizované kontinuálnym pokračovaním populačného starnutia pri zachovaní relatívne stabilného počtu obyvateľov. Za horizontom prognózy, teda po roku 2025, sa procesy úbytku ako aj starnutia obyvateľstva začnú výrazne zrýchľovať.

Počet obyvateľov SR, ktorý je zásadným výstupom prognózy, sa do r. 2025 zásadne nezmení, v porovnaní s r. 2006 sa zvýši približne o 128 tisíc osôb. V prvých dvoch tretinách prognózovaného obdobia bude nárast rýchlejší, nie však razantný. Najvyšší počet obyvateľov v SR by mal byť tesne pred koncom prognózovaného obdobia. Približne odr. 2025 by sa mal začať počet obyvateľov SR znižovať, pričom toto zníženie bude dlhodobé so zrýchľujúcou sa tendenciou.

Prognóza vývoja obyvateľstva SR do roku 2050 (VDC, 2002) bola ďalej rozpracovaná tým istým pracoviskom do podrobnosti jednotlivých okresov s časovým horizontom do roku 2025. Autorov viedla snaha regionálne diferencovať prognózu demografického vývoja. Práca - Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch SR do roku 2025 - bola spracovaná v novembri 2004.

Na výpočet regionálnej prognózy obyvateľstva do roku 2025 bola použitá komponentná metóda. Východiskovým údajom prognózy bol počet a veková štruktúra obyvateľstva v okresoch k 31.12. 2002. Jednotlivým okresom boli priradené prognostické scenáre, ktoré vznikli ako kombinácia rôznych variantov vývoja plodnosti, úmrtnosti a migrácie do r. 2025. Za každý okres a za každý rok prognózovaného obdobia bola spracovaná podrobná veková štruktúra, bilancia obyvateľstva a základné demografické charakteristiky.

Podľa *Prognózy vývoja obyvateľstva v okresoch SR do roku 2025* (VDC, r. 2004) sa predpokladá, že okres Poprad bude mať v rokoch 2010, 2015, 2020 a 2025 nasledujúci počet obyvateľov:

- r. 2010 107 113 obyvateľov,
- r. 2015 108 325 obyvateľov,
- r. 2020 108 916 obyvateľov,
- r. 2025 108 748 obyvateľov.

Na základe tejto prognózy sa odhaduje v okrese Poprad nárast obyvateľstva do roku 2025 o 4 400 osôb (od SODB 2001 zo 104 348 obyvateľov na 108 748 v roku 2025).

Pozitívny prírastok v okrese Poprad by sa mohol kladne prejavíť aj na rozvoji mesta Vysoké Tatry.

Pri Sčítaní obyvateľov, domov a bytov 26.5. 2001 malo mesto Vysoké Tatry 5 407 obyvateľov, čo predstavovalo 5,2 % z počtu obyvateľov okresu Poprad (104 348 obyvateľov) a bez MČ Štrbské Pleso to bolo 4 999 obyvateľov t.j. 4,8 % z počtu obyvateľov okresu Poprad.

Pri stanovovaní výhľadovej veľkosti počtu obyvateľov mesta Vysoké Tatry vychádzame z prognózovanej veľkosti okresu Poprad k r. 2015, 2020 a 2025. Za predpokladu, že percentuálne zastúpenie obyvateľov mesta z počtu obyvateľov okresu by bolo stabilné, t. j. rovnaké ako v r. 2001 (5,2 % resp. 4,8 % bez MČ Štrbské Pleso), počet obyvateľov mesta Vysoké Tatry (spolu) by bol nasledovný:

- r. 2015 5 633 obyvateľov,
- r. 2020 5 664 obyvateľov,
- r. 2025 5 655 obyvateľov

a bez MČ Štrbské Pleso:

- r. 2015 5 200 obyvateľov,
- r. 2020 5 228 obyvateľov,
- r. 2025 5 220 obyvateľov.

Predpokladaný vývoj počtu obyvateľov mesta Vysoké Tatry (bez MČ Štrbské Pleso) vzhľadom na novonavrhovanú výstavbu je podrobne podľa jednotlivých mestských častí uvedený v kapitole *Domový a bytový fond, časť Návrh rozvoja domového a bytového fondu*.

Vo všeobecnosti je nepravidelný tvar vekovej pyramídy vždy nevýhodou. Spôsobuje zmeny a výkyvy vo vekovej štruktúre. Vo vyššom veku si možno všimnúť výraznú, niekoľkonásobnú prevahu žien kvôli mužskej nadúmrtosti.

Národnostná štruktúra

V roku 2001 sa 93,3% obyvateľstva mesta Vysokých Tatier hlásilo k slovenskej národnosti, 2,22% k českej národnosti.

Zmeny v národnostnej štruktúre mesta Vysoké Tatry nie sú významné a k slovenskej národnosti sa hlási 92,5% obyvateľstva, nárast zaznamenali len občania mesta hlásiaci sa k nemeckej národnosti.

Náboženská štruktúra

Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva

Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva priamo aj nepriamo ovplyvňuje ekonomický vývoj regiónu. Je preto dôležité venovať jej zvýšenú pozornosť. Na druhej strane, výkonnejšie oblasti s pestrou odvetvovou štruktúrou priťahujú vzdelanejšiu pracovnú silu. Ide teda o obojsmerné kauzálne prepojenie.

Ekonomická aktivita

Ekonomická aktivita miestneho obyvateľstva roku 2001 – 2005 bola na úrovni priemeru SR a vzhľadom na špecifiká ekonomiky mesta a daného územia mohla byť ekonomická aktivita vyššia aj z pohľadu predpokladaného a reálneho rastu ekonomiky SR (nielen viazaná na vysokú mobilitu v rámci okresu Poprad).

Ekonomicky aktívne obyvateľstvo podľa výberového zisťovania pracovných síl zahŕňa všetky osoby vo veku od 15 rokov, ktoré patria medzi pracujúcich v civilnom sektore, nezamestnaných alebo príslušníkov ozbrojených zložiek.

Miera ekonomickej aktivity vyjadruje podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva k počtu obyvateľov v produktívnom a poproduktívnom veku. Na jej výšku vplyvajú aj faktory, ako sú šedá ekonomika, odchod časti obyvateľstva za prácou do zahraničia a pod. Za jednotlivé sídla sa sleduje štruktúra ekonomicky aktívneho obyvateľstva podľa odvetvia hospodárstva iba pri sčítaní obyvateľov, domov a bytov. Za mesto Vysoké Tatry sú uvedené údaje za jednotlivé sektory národného hospodárstva, ako aj podľa odvetvia hospodárstva, na základe podkladov Štatistického úradu SR zo SODB v roku 2001.

Pri SODB 2001 a 2011 sa za ekonomicky aktívne obyvateľstvo považovali osoby, ktoré boli v rozhodujúcom okamihu sčítania v pracovnom, členskom, služobnom alebo v obdobnom pomere k nejakej organizácii, družstvu, súkromnej osobe alebo inému právnomu subjektu, zamestnávateľa, pomáhajúci, nezamestnaní, osoby samostatne činné, a to bez ohľadu na dĺžku pracovného úväzku. Za ekonomicky aktívnych sa považovali aj osoby v základnej vojenskej službe, náhradnej alebo civilnej službe, na vojenskom cvičení, vo väzbe a vo výkone trestu odňatia slobody - pokiaľ trval ich pracovný pomer, osoby na materskej (rodičovskej) dovolenke, ak trval ich pracovný pomer.

V r. 2001 bolo v okrese Poprad 53 330 ekonomicky aktívnych osôb, v meste Vysoké Tatry to bolo 2 724 osôb, bez MČ Štrbské Pleso 2 520 osôb, čo predstavuje 50,4 % z celkového počtu trvale bývajúcich osôb riešeného územia (4 999 obyvateľov). Z 2 520 ekonomicky aktívnych osôb bolo 1 235 mužov (49 %) a 1 285 žien (51 %). V meste Vysoké Tatry (bez MČ Štrbské Pleso) sa koncentruje 4,7 % ekonomicky aktívnych osôb okresu Poprad.

Ekonomicky aktívne obyvateľstvo sa v rámci SR, okresu Poprad a mesta Vysoké Tatry (vynímajúc MČ Štrbské Pleso) sústreďovalo podľa sektorov národného hospodárstva v r. 2001 takto:

Tabuľka : Ekonomicky aktívne osoby v SR, v okrese Poprad a v meste Vysoké Tatry (bez MČ Štrbské Pleso) podľa sektorov národného hospodárstva v r. 2001/2011

Najvyšší podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva v okrese Poprad je v terciárnom sektore (47,0 %). V sekundárnom sektore pracuje 26,8 % a v primárnom sektore 3,8 % ekonomicky aktívnych. K neudaným odvetviam sa hlásilo 22,4 % EAO. Ekonomicky aktívne obyvateľstvo v meste Vysoké Tatry (bez MČ Štrbské Pleso) pôsobí predovšetkým v terciárnom sektore (68,6 %). V primárnom sektore pracuje 4,5% ekonomicky aktívnych, v sekundárnom sektore 6,4 % a v neudaných odvetviach bolo zaradených 20,5 % EAO.

Ekonomická aktivita obyvateľstva riešeného územia (50,4 %) bola v roku 2001 o 0,7% pod úrovňou okresného i celoslovenského priemeru (51,1 %).

Ekonomická aktivita obyvateľstva riešeného územia (50,4 %) bola v roku 2011 o 0,7% pod úrovňou okresného i celoslovenského priemeru (51,1 %).

V ďalšej tabuľke uvádzame prehľad o ekonomicky aktívnom obyvateľstve v jednotlivých odvetviach národného hospodárstva v r. 2001 v r. 2011 absolútnom aj relatívnom vyjadrení za riešené územie, okres Poprad aj za celú SR.

Tabuľka 15 EAO v meste Vysoké Tatry (bez MČ Štrbské Pleso), v okrese Poprad a v SR podľa odvetví NH v r. 2001 a v r.2011 vyjadruje zmeny v štruktúre ekonomických aktivít na území mesta Vysoké Tatry.

Zamestnanosť

V roku 2001 bolo 70% obyvateľstva zamestnaných v terciárnej sfére, z toho 618 osôb (22,89%) odchádzalo za prácou mimo bydlisko – 35% podiel do mesta Poprad. Do mesta Vysoké Tatry dochádzalo za prácou 3 408 osôb, najviac z okresu Poprad (28%).

Nezamestnanosť

Nezamestnanosť sa vo všeobecnosti považuje za postavenie, v ktorom človek chce a je schopný pracovať, ale nemôže nájsť prácu. Číže, takisto, ako každý kto pracuje nemusí byť zamestnaný, tak aj nie každý kto nepracuje je nezamestnaný. Za nezamestnanú možno považovať osobu, ktorá nepracuje, ale prácu aktívne hľadá, alebo čaká, kým sa bude môcť po dočasnom vyradení do práce vrátiť. Niektorí autori konštatujú, že nezamestnanosť je arbitrárny a subjektívny pojem, ktorý možno len veľmi ťažko presne merať. Napriek viacerým rozdielom však možno pri rozličnom vymedzovaní nezamestnanosti predsa len nájsť všeobecnú zhodu aspoň v tom, že sa jedná o aproximáciu aktuálneho počtu osôb súčasne: (1) schopných pracovať (vekom, zdravotným stavom, ale aj osobnými podmienkami), (2) majúcich (aktuálne) snahu sa zamestnať a (3) aj napriek tejto snahe sa zamestnať sú v danom okamžiku bez zamestnania. Tieto tri požiadavky sú aj obsahom definície nezamestnanosti podľa Medzinárodného úradu práce (ILO) v Ženeve. Z ekonomického hľadiska pojem nezamestnanosť vyjadruje prejav a súčasne dôsledok nerovnováhy na trhu práce, medzi ponukou a dopytom po práci, čiže je to sociálno-ekonomický jav spojený s existenciou trhu práce.

V posledných rokoch sa definovanie pojmu nezamestnanosti na Slovensku pomerne menilo, preto považujeme za vhodné uviesť, čo budeme chápať pojmom nezamestnanosti v tomto dokumente. Pojmom nezamestnanosť budeme rozumieť mieru evidovanej nezamestnanosti, ktorá sa vypočíta ako pomer disponibilných uchádzačov o zamestnanie a počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva. Po vynásobení hodnotou 100 dostaneme vyjadrenie nezamestnanosti (miery evidovanej nezamestnanosti) v percentách. Mieru evidovanej nezamestnanosti v dokumente udávame podľa stavu k 31.12. bežného roka.

Ekonomicky aktívne osoby predstavujú súčet zamestnancov v hospodárstve určitého regiónu (Slovenska, kraja, okresu, mestskej časti) s jediným alebo hlavným zamestnaním, osôb na materskej a rodičovskej dovolenke a evidovaných nezamestnaných. Definíciu chápania pojmu nezamestnanosť je potrebné uviesť aj z toho dôvodu, že v súčasnosti sa na Slovensku stretáme s tromi hodnotami nezamestnanosti. Eurostat definuje nezamestnanosť ako pomer všetkých nezamestnaných a počtu ekonomicky aktívnych a Štatistický úrad Slovenskej republiky vychádza z metódy výberových zisťovaní pracovných síl v domácnosti, pričom do zisťovania je vybraných náhodne 10 tisíc domácností, čo predstavuje 0,6 % z celkového počtu trvalo obývaných bytov. Metodika štatistického úradu definuje pojem „nezamestnaný“ ako osoby, ktoré v sledovanom týždni nemajú žiadnu platenú prácu, ktoré si v ostatných štyroch týždňoch aktívne hľadajú prácu a sú schopné nastúpiť do práce najneskôr do dvoch týždňov. Tieto osoby môžu, ale nemusia byť evidované na úradoch práce ako uchádzači o zamestnanie.

K 31.12. 2002 bolo v meste Vysoké Tatry nezamestnaných 276 osôb, z toho 127 žien. Pomerne nízka miera nezamestnanosti bola daná najmä vysokou zamestnanosťou obyvateľstva v meste Poprad a očakávalo sa, že tento trend bude v nasledujúcich rokoch pokračovať aj v súvislosti s vývojom demografickej štruktúry v meste Vysoké Tatry – vysoký podiel obyvateľstva v produktívnom veku.

K 31.12. 2007 bolo v meste Vysoké Tatry 99 nezamestnaných, z toho bolo 83 disponibilných nezamestnaných. K 31.1. 2008 tu bolo 96 nezamestnaných a 76 disponibilných uchádzačov o zamestnanie. Miera evidovanej nezamestnanosti za jednotlivé obce sa neuvádza vzhľadom k tomu, že ekonomicky aktívne obyvateľstvo je vykazované len do úrovne okresu. Za jednotlivé obce sa uvádza len počet uchádzačov o zamestnanie. Podľa veku najvyšší podiel nezamestnaných tvorili 50 a viac ročné osoby (39,4 %). Celkovo podiel 30 a viac ročných nezamestnaných osôb predstavoval 80,8 %. Podľa vzdelania tvorili najvyššie percento nezamestnaní so stredoškolským vzdelaním bez maturity (47,5 %) a s maturitou (31,3 %). Vysokoškolsky vzdelaní nezamestnaní a vedeckí pracovníci tvorili 10,1 %. Podľa doby evidencie bolo 25,3 % evidovaných nezamestnaných do 3 mesiacov, 18,2% tvorili nezamestnaní do 4-6 mesiacov a 10,1 % do 7-9 mesiacov. Celkovo do 12 mesiacov bolo 56,6 % všetkých nezamestnaných. 43,4 % z celkového počtu uchádzačov o zamestnanie tvorili osoby nezamestnané viac než rok.

V okrese Poprad bolo ku koncu mesiaca január 2008 celkovo 4 895 evidovaných nezamestnaných, z toho bolo 2 458 žien a 2 437 mužov. Disponibilných uchádzačov o zamestnanie bolo 3 669. Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Poprad dosahovala hodnotu 6,83 %, čo je o 5,13 % nižšia, ako bola k tomu dátumu miera evidovanej

Domov spolu	240		206		148		592	
Trvale obývaných domov	209		206		73		488	
v %	42,8		42,2		15		100	
Neobývaných domov	31		0		5		36	
Priemerný vek domu	54		44		49		49	
Bytov spolu	315		1 728		132		2 175	
V tom : trvale obývaných	266		1 549		125		1 940	
v %	13,7		79,8		6,4		100	
neobývaných	49		179		7		235	

Bytový fond podľa obdobia výstavby – porovnanie 2001 – 2011

Obdobie výstavby	Rodinné domy		Bytové domy		Ostatné budovy		Domový fond spolu		%
	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	
Úhrn – 1899 a nezistené	28		137		17		182		9,4
1900-1919	16		58		11		85		
1920-1945	82		233		29		344		
1946-1970	100		572		32		704		
1971-1980	16		369		23		408		
1981-1990	6		101		9		116		
1991-2001	18		79		4		101		
2001-2011	-		-		-		-		
Spolu	266		1 549		125		1940		
V %	13,7		79,8		6,4		100		
Úhrn 1996 – 2011	12		32		2		46		

Veková štruktúra bytového fondu v riešenom území bola celkovo priaznivá. Najviac bytov bolo postavených v r. 1946-1970, a to 660 (36,8 % z celkového počtu bytov). 478 trvale obývaných bytov (26,6 %) pochádza z obdobia výstavby v r. 1971-1990. V ďalšom desaťročí 1991-2001 bolo postavených iba 100 bytov, čo predstavuje 5,6 % z celkového počtu bytov v r. 2001, z toho v r. 1996-2001 bolo postavených 45 bytov (2,5 % z celkového počtu bytov v riešenom území v r. 2001).

Bytový fond podľa kategórií – porovnanie 2001 – 2011

Kategória bytov	Počet bytov		v %		Trend
	2001	2011	2001	2011	
I.	1 688		87,01		
II.	131		6,75		
III.	4		0,21		
IV.	117		6,03		
Spolu	1 940		100,00		

Domový fond je dôležitou charakteristikou každého územia. Domový fond sa oficiálne člení na rodinné domy, bytové domy a ostatné domy a byty v nich sa tiež členia podľa kategórií. Podiel jednotlivých kategórií vyjadruje kvalitu bytového fondu mesta. Pre posúdenie sú dôležité aj iné charakteristiky ako sú štruktúra bytového fondu podľa veku, podiel trvalo obývaných bytov, bytový fond podľa počtu izieb a pod.

Kvalitu bytového fondu charakterizuje aj jeho zatriedenie do 4 kategórií, ako ich charakterizuje a zisťuje aj ŠÚ SR pri sčítaní obyvateľov, domov a bytov.

Do jednotlivých kategórií sú zaradené byty takto:

- I. kategória – patria sem byty s ústredným, diaľkovým alebo etážovým kúrením a úplným základným príslušenstvom,
- II. kategória – patria sem byty s vyššie uvedeným vykurovaním, bez vlastného základného príslušenstva alebo byty s vlastným základným príslušenstvom, bez vyššie uvedeného vykurovania,
- III. kategória – patria sem byty bez vyššie uvedeného vykurovania, iba s kúpeľňou alebo so splachovacím záchodom,
- IV. kategória – patria sem byty bez vyššie uvedeného vykurovania, bez základného alebo iba s neúplným základným príslušenstvom.

Návrh bytového fondu podľa ÚPN SÚ Vysoké Tatry predstavuje ucelený koncept založený na územnom priemete súčasných a budúcich potrieb miestneho obyvateľstva zabezpečujúci vyvážený rozvoj mesta Vysoké Tatry. V návrhu sa vychádza z aj z predpokladaného demografického vývoja s cieľom poskytnúť možnosť kvalitného bývania pre obyvateľov mesta, v účelových stavbách uvoľniť pre trvalé bývanie využívané priestory, udržať obložnosť 2,5 – 3 obyvatelia na jeden byt a postupne nahrádzať zastaraný bytový fond vhodnou výstavbou. Predpokladá sa výstavba 17 bytových jednotiek v MČ Tatranská Lomnica a 17 bytových jednotiek v MČ Dolný Smokovec.

Domácnosti

Na Slovensku sa od sčítania z roku 1961 zisťujú údaje o tzv. cenzových domácnostiach. Cenzová domácnosť tvoria osoby, ktoré spoločne bývajú v jednom byte na základe vzťahov v rodine alebo iných vzťahov. Najmä po roku 1989 sa výrazne mení štruktúra cenzových domácností. Cenzové domácnosti sa delia na päť druhov: úplne rodiny s deťmi, úplne rodiny bez detí, neúplné rodinné (rodič s aspoň jedným dieťaťom), nerodinné domácnosti (viac ľudí

hospodáriacich spoločne, ale netvoriace rodinnú domácnosť) a domácnosti jednotlivcov. Je to osoba bývajúca sama, aj ako podnájomník, alebo aj s inou cenзовou domácnosťou, ale hospodári pritom samostatne.

Bytová výstavba

Počty postavených bytov v minulosti boli naznačené v predchádzajúcej podkapitole, kde bol uvedený vek týchto bytov. Výstavba (nielen) bytová zažíva oživenie najmä v poslednom dekáde. Mení sa charakter stavaných bytov, zvyšuje sa štandard bytov.

Základným a dostupným ukazovateľom je počet dokončených bytov a jeho dynamika v čase. O určitej intenzite výstavby môže nepriamo vypovedať pomocný indikátor počet bytov na 1000 obyvateľov daného územia. Určitým spôsobom to vyjadruje príťažlivosť a mieru investorského záujmu v jednotlivých lokalitách.

Na záver kapitoly uvádzame aspekty vybavenosti obyvateľstva bytmi. Jedným z používaných je prepočet počtu trvalo obývaných bytov na 1000 obyvateľov. Tento ukazovateľ je však skreslený štruktúrou (počtom osôb) cenзовých domácností.